TÜRK SOLU

Yıl : 1
Sayı : 32
25 Haziran 1968
100 Kuruş

GENÇLER ÖRGÜTLENİNİZ

Ele geçirilen fırsatın değerlendirilmesi ve en kısa zamanda tüm Atatürkçü ve Sosyalist gençliği bir araya getiren ilerici gençlik örgütlerinin kurulması gerekmektedir.

Hergün biraz daha bilinçlenen ve bu yüzden, öğretim sistemi ile ülke gerçekleri arasındaki büyüyen uçurumu farkeden öğrenciler, bu çelişkiye kütle halinde ilk hayır diyenler olmuştur. Olmuştur ama ne yazıkki lâfazanlıkların öte sinde yanında kimseyi görememiştir. O kadar ki, halkı bilinçlendirmekle görevli olan sol örgütler meseleye ancak Meclis kürsülerinde lokal olarak değinebilmişlerdir. Desteklemek kelimesinin ardına sığınan siyasî örgütler aslında bir toprak reformundan bir işsizlik probleminden ve bir anti — emperyalist mücadeleden bağımsız olmıyan eğitim reformunu eylemde yalnızca eğitim reformu ola rak kabullenmişler ve böylece öğrencilerin halkın desteğinden yoksun kalmalarında büyük rol oynamışlardır. Oysa az gelişmiş bir ülkede, emperyalistlerle yerli işbirlikçilerin birlikte kurduğu düzenin herhangi bir kesimine eylemsel olarak karşı çıkan bir kitle ancak yoksul halkın diğer kesimlerini ilgilendiren devrimci eylem çabalarıyla desteklenebilir. Hele ülke halkının bilinç seviyesi, spontane (kendiliğinden) bir hareketle kesindestek sağ lıyacak seviyede değilse bu sorun daha da önem kazanır böyle eylem sel bir değer taşımayan destekleme lâfları ise sadece «Yalnız bırak mak» anlamındadır.

İşte «Devrimci» örgütlerimiz bu gerçeği anlıyamadıkları yahut başka türlüsünü yapmak ellerinden geldiği için öğrencilerin «Eğitimde Devrim» sloganları, bir «Topraksız köylüye toprak» sloganıyla, bir «Herkese iş» sloganıyla bir «Kahrolsun emperyalizm» sloganıyla ilişki kuramamıştır.

Şimdi öğrenciler, emperyalizmle işbirliği halindeki bir iktidarın ve bu iktidarla aynı paralelde yol alan bir Üniversite yönetiminin karşısında yapayalnız görünmektedirler.

Ama eylemdeki bu yalnızlığa rağmen yapılacak çok iş vardır. Son hareket göstermiştir ki ilerici gençlik, işbirlikçi iktidarın hukukî cambazlıklarla ele geçirdiği örgütlerin peşinde değil dışında, hat tâ karşısındadır. Ama gerçekten toparlayıcı bir örgüte de sahip değildir. Ele geçirilen fırsatın değerlendirilmesi ve en kısa zamanda tüm Atatürk'çü ve sosyalist gençliği bir araya getiren ilerici gençlik örgütlerinin kurulması gerekmektedir.

Son hareket, Üniversite gençliğinin çoğunluğunun ilerici olduğunu ortaya koymuştur. Bu olgu bize ilerici gençlik örgütlerinin öğrenciye açık yönetiminde ve denetiminde geniş öğrenci kitlelerinin söz sahibi olduğu, kapkaç kongrelerin yapılmasının önlendiği örgütler olması gerektiğini öğütlemektedir. Eylemin öğütlerini tutmak, herhalde en tutarlı yol olacaktır.

TONGUÇ

Şerif TEKBEN

En son söyliyeceğimizi en önce söyliyelim.

Tarih eskidikçe Tonguç, bugünkü ve dünkü paşaların, beylerin ününün üstüne çıkacaktır. Çünkü değerlendirmede, gerçek halk adamlığını başa alan tarih kitaplarının yazılacağı devirler geliyor.

Tonguç halkın üstünde değil, halkın içinde yaşayan tam bir halk adamı idi.

Genel Müdürlük masasında pek oturmazdı. Sırtında baz abası, atlı, arabalı, yaya yapıdak köy köy dolaşırdı. Kırk bin köyün yarısını görmüştü. Bunun için yurdunu halkını iyi tanırdı.

Diplomasının gölgesine sığınıp yaşayan aydınlardan nefret eder iş yerinde lâf yapan bu gibi çenesi düşüklerden tırım tırım kaçardı. Köy Enstitülerinde yüksek diplomalıların azlığı bundandır. Hem yüksek mimar olacaksın hem geleceksin dağ başında çalışacaksın... Hele o yıllarda bu çeşit aydın pek azdır. İnönü'nün Köy Enstitülerine yan çizeceğini düşünememişti. İnönü, Reşat Şemsettin gibi, köy çocukları için «Bunlar okurlarsa önce bizi keserler» diyen adamı Eğitim Bakanı yapınca da ondan sıtkı sıyrılmamıştı.

O sıralarda Köy Enstitüsü Müdürleri işlerinden alınıyor, sağa sola gönderiliyordu. Tonguç bana: «Sen Akçadağ dolaylarında kalmaya çalış, bu günler pek uzun sürmez.» diyordu. Biz de öyle yaptık. Yıllar sonra, bir sürü çile çektikten sonra ancak, Tonguç: «Şu İnönü santranç oynar gibi siyaset yapıyor» diyebilmişti.

İnönü Köy Enstitüsüne o zaman da karşı değildi, sadece demokrasi oyunu başlamıştı.

Tonguç her suçu affedebilirdi, yalnız tembeli, iş kaçakçısını asla. Köy Enstitülerinde, en sosyalist ülkelere taş çıkartan bir çalışına hızı vardı.

Gece, gündüz kar, yağmur çamur ne demek? Bir fırsat geçmiş ele, mazeret olmaz.

Sağ olsaydı en çok kınayacağı kişiler yine biz toplumcular olurdu. Koşullar elvermiş, sol akım bir yere gelsin, nasıl durursun?

Çok çalışkandı. Çok çalışanları severdi. Dile değil ele bakardı. Türkiye'de işlerin çokçalışmayla yenileceğine inanırdı. Yorulmak ne demek? Hayatını kazanmak için durmadan kitap yazardı. Son yıllarında sağ eli yorulunca sol elini kullanma egzersizlerine başlamıştı...

Büyük eylemcinin anısına saygılar...

başyazı

VATAN KURTARAN ŞABAN

Suphi KARAMAN

O gün öğleye doğru Beyoğlu yerinden oynuyordu. Yarım saat önce canavar düdüklerini öttürerek İstiklâl Caddesinde gidip — gelen trafik polis arabaları halkı alârme etmiş, sokağa dökmüştü. Bilenler bilmiyenlere söylüyorlardı gelenin kim olduğunu. Yüksek binaların balkon ve pencereleri üzüm salkımları görüntüsünde idi. Vitrinleri «Hoş geldiniz deryaların kurdu, büyük denizci» dövizleri süslemişti. Gelenlerin isimleri bazı gazetelerde, deniz tekneleri için en iyi yağlı boyanın reklâmına istismar konusu oluyordu. Beyoğlu'nda yüksek binaların en üst katlarına, kampanyayı yöneten büyük tirajlı gazete tarafından yerleştirilen özel ekipler konfeti yağmurunu ayarlıyorlardı. Sabahtan beri İstanbul semaları Hava Kurumu uçaklarınca taranıyor, bazan da jet filolarının gürültüsü yapılmakta olan işin ciddiliğini hatırlatıyordu. Dolmabahçe önü, Sarayburnu açıkları, Marmara küçüklü — büyüklü teknelerle dolmuştu. Deniz Harp Filosundan bazı gemilerde şehrâyini tamamlamıştı. Bütün ağızlarda bir ses yükseliyordu. «Geliyor!» Kim geliyordu? Cezayir'den Kaptanı — deryâ Barbaros Hayrettin Paşa mı? Yahya Kemal Beşiktaş'taki heykelinin üstüne «Geliyor» şiirini döktürmüştü ama, bu gelen O değildi. Bu bir başka «gelen» di, daha doğrusu «getirilen» di. İki buçuk yıl yelkenlerini Okyanus rüzgârları şişirmişti. Fakat şöhreti de, özel surette yürütülen, bir burjuva biçimi kampanya ile şişirilmişti. Bir ufak yelkenli ile dünyayı dolaşan insan elbette yürekli bir kişi idi. Ama yeri yerinden oynatan bu karşılama için, «Büyük Türk Denizcisi» hitabı için ne yapmıştı bu gelen? Bir keşifte mi bulunmuş? Hayır... Dünyamızın bilinmeyen bir yerini mi bulmuş? Hayır... Devlet ve halkın yararına bir iş ilim yolunda bir hizmet mi yapmış? Devlet ve milletten bir görev mi almış? Bunlarda hayır... Aslında bu gelenin, özel amaçla şişirilen şöhreti gerisinde bir başka oyun yürütülüyordu. Kapitalizmin dümeni, toplumu içine soktuğu maskaralıklarla oyalıyor, biçimlendiriyor, bilinçlenmesine engel oluyordu.

On gündür Türkiye, Üniversitelerdeki boykotlarla, muhtemel bir bunalımın eşiğinde bulunuyordu. 16 Haziran tarihli bütün gazeteler, özellikle yurt sorunlarını her şeyin üstünde tutan ilerici basın manşetlerinde bu boykotla mesguldü. Halktan yana ilerici aydınlar bunu düşünüyordu. Gençlik ve Üniversite bunu düşünüyordu. İktidar ve muhalefet bunu düşünüyordu. Oysa şöhret şişirilmesinin kampanyasını yürüten ve her zaman başyazısız olan büyük tirajlı gazete manşetine «Ooo!... Bu ne sevgi» sözlerini kondurmuş, «Hoş geldiniz» diye bir de başyazı döktürmüştü. «Hoş geldin büyük denizci, yedi denizler fatihi», «Hoş geldin cefakâr ve fedakâr eş», »Hoş geldin sadık arkadaş Miço... (Miço yelkenlideki kedinin adı) ...» diyordu. «İstanbul halkı yaptığınız büyük işin önemini öylesine anlamış ve takdirle karşılamıştır ki bu şehrin tarihinde ancak bir kaç defa yaşanmış dünkü muazzam sevgi gösterisi bunun deliliydi» diyordu. «Milletin kalbindeki sakin ve sıcak limandasınız artık» diyordu. Ve de ayni gün boykotçu Üniversite gençliği fakülte duvarlarında; «Ooo! Bu ne sevgi» manşetli gazeteyi teşhir ederken üstüne «Ooo! Bu ne ilgi», altına da «Vatan Kurtaran Şaban» yazarak hislerini açıkladı.

Vatan Kurtaran Şaban 1967 — 1968 tiyatro mevsiminde oynanan ve en çok beğenilen toplumcu bir eserdi. Türkiye'nin yakın ve uzak tarihi özgürlük mücadelelerinde, devrimlerde, savaşlarda, ulusal kurtuluşta vatan kurtarma yüceliği ve niteliğinde hizmet etmiş birçok değerlere sahipti. Ama şimdi sol düşünceli aydınların, sosyalist yazarların ince zekâlarının mizah kabiliyeti bugünkü bazı tesadüflere vatan kurtaran Şaban adını takmıştı. Türkiye'de vatanı Şaban'lar kurtarıyordu artık. Türk eğitim düzeni arada sırada Şaban'lar da yetiştiriyordu. Bu Şaban'ların israf edilmemesi için, unutulmaması için, vatan kurtarıcı duruma getirilmesi için kapitalizmin dümeni, toplumu içine soktuğu maskaralıklarla oyalıyor, biçimlendiriyor ve bilinçlenmeğe engel oluyordu. İşte «Büyük deniz fatihi!» için yürütülen kampanya ve yapılan karşılama da bu amacın bir parçası olarak sahneye konmuştu. İki yıldan beri basın yoluyla yaratılan bir kamu oyu ile bilinçsiz halk yığınları heyecana getirilmiş, kamu yöneticileri etki altına alınmış, en alt kademelerden en üst makamlara kadar kuruluşların temsilcilerinin katıldığı karşılama tertip komiteleri kurulmuştu. Özel kulüplerin yanı sıra, kamu kuruluşları, protokoller resmî makamlar, hattâ donanma ve jet filoları ile emsalsiz bir karşılama töreni tertiplenmişti. Kaptanı — Derya Hayrettin Paşanın karşılanışında yalnız bir şey noksan kalmıştı. Kanunî Topkapı sarayında yerinde olmadığı için protokolun burasında boşluk meydana gelmişti.

Yer yerinden oynatılarak yapılan bu karşılama töreninde, karşılananlar da, karşılayıcılar da özel bir amacın sağlanması için figüran olarak kullanılmışlardır. Aslında yapılmak istenen şey, kapitalizmin kamu oyunu etkiliyebilme gücünü prova etmekten ibarettir.

İstiklâl Caddesinde «100 sene önce batıya açılan pencere» nin önünde bandolar çalıyor, alkış tufanı göklere yükseliyor, konfetiler ve serpantinler her tarafa yayılıyordu. Tam bu sırada uzun zamandır kendisini görmediğim Kore'de bir gözünü kaybetmiş, beş yerinden yaralanmış bir savaş gazisi harp malülü Yüzbaşı arkadaşımı, kalabalığın arasında, dirseğinden yakalıyarak kendisine şunu sordum. «Kore'den dönerken sizi de böyle karşılamışlar mı idi?» Hayat mücadelesinin ağırlığı altında ezilen omuzlarını silkerek «Hayır» cevabını verdi.

Olaylar - Olaylar

İşgalci Öğrenciler Kitap Yayınladı

İstanbul Üniversitesi öğrencileri isteklerini kapsayan 48 sayfalık bir kitap yayınlamış bulunmaktadırlar Kitabın başlangıç kısmında

Üniversitelerimizde gerçekleştirilmesi zorunlu görülen değişimlerin sadece, Üniversitelerin kuruluş ve işleyiş sistemiyle ilgili olmayacağı açıktır. Üniversite düzenini, bu müesseselerin kuruluş ve işleyiş biçimlerinden öğrencilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesine kadar varan bütün sorunları içine alan bir şekilde anlamaktayız. Eğitilmenin, özellikle yüksek eğitim yapabilmenin bir şans, bir imtiyaz durumunda olduğu ülkemizde, Üniversite sorununun tüm egitim sorunundan ayrılamıyacağını, eğitim sorununun ise temel düzen sorununa bağlı bulunduğunu bilmekteyiz. Fakat, mevcut düzen ve fırsat eşitsizliği içinde dahi, gerek Üniversitelerin işleyişi yönünden, gerek öğrencilerin ekonomik sosyal durumları yönünden yapılacak bir çok işin bulunduğuna ve bunların imkân dahilinde olduğuna da inanmaktayız.

Yapılmasını zorunlu gördüğümüz, gerçekleştirilmesi için çaba göstermeğe azimli olduğumuz işler, sadece öğrencilerin gündelik sorunlarıyla ilgili değildir. Daha iyi eğitilmek, Anayasamızın 21. maddesine uygun olarak çağdaş bilim ve eğitimin verilerine ulaşmak özlemi içindeki Yüksek Öğrenim Gençliği, bu amacına sadece öğrencilerin durumlarındaki bazı geçici, oyalayıcı ve hattâ uyutucu tedbirlerle erişemiyeceğinin bilincine varmıştır. Bu nedenledir ki, yüksek öğrenim gençliğinin giriştiği, uluscu, gerçekci ve tüm yurdumuza yayılan eylem Üniversite sorununu bir tüm olarak ele almak, başta çözümlenmesi gereken sorunları saptamak ve bunların çözüm yollarını ortaya koymak zorunluluğunu duymaktadır.

Çözümlenmesini, yurdumuzun tüm gelişim çerçevesi içinde de, zorunlu saydığımız sorunların çözüm yollarının bazılarını Üniversitenin kendi başına gerçekleştirilmesi olanakları bulunmamaktadır. Bu tür sorunlar kanun yoluyla çözümlenebilecektir. Buna karşılık bir takım sorunların Üniversitece çözümlenmesi mümkündür. Bu iki ayrı türden sorunlar ve tekliflerimiz ayrı ayrı aşağıda gösterilmiştir.

Daha iyi bir öğretim ve çalışma düzeni kurmak amacıyla, 115 sayılı kanunla 1960 yılında değiştirilen 4936 sayılı «Üniversiteler Kanununun» ne yazıktır ki amaçlarından saptırıldığı bir çok hükümlerinin işletilmediği ve Üniversitemizin tutucu bir anlayış içinde gelişmeyen, geleneksel yapısı içinde donmuş bir yapıya büründüğü görülmektedir.

115 sayılı kanunla getirilen ve hâlen uygulanmayan hususlar bir çok örnekler vermek mümkündür. Örneğin, bilimsel ve idarî çalışmaların ortak yönetimini sağlamak, bilimsel çalışmaları tek bir otoritenin despotluğu altında bırakmamak amcına yönelen «Kürsü Kurulları» sistemi işlememektedir. Salt bilimsel unvanların bir ticaret metaı durumuna getirilmesini önlemek için kabul edilen öğretim üyelerinin özel ve kazanç sağlayan işlerinde unvan kullanmaları yasağı en başta Üniversite yönetiminin başında bulunanlarca hiçe sayılmaktadır. Talebeyle öğretim üyelerinin yakınlaşmasını sağlamak için kabul edilen öğrenci-eğitici ilişkilerini sağlıyacak «görüşme günleri» esası uygulanmamaktadır. Üniversite Kanunu öğretim üyelerinin haftada ancak 10 saat süreyle dışarda çalışabileceklerini kabul etmiştir. Uygulamada ise, haftada 10 saatini Üniversitede geçiren öğretim üyesi çok azdır. Üniversiteler Kanunu nun 30. maddesine göre, öğretim üyelerinin ders notlarını Dekanlıklara her sene vermesi gerekliyken bu konuda da tek bir örneği bulabilmek güçtür.

Üniversiteler Kanununun bu uygulama yoksunluğunun yanında, Üniversiteye egemen olmak kendilerinden yana bir işleyiş sağlamak amacında olanlar, Üniversiteler arası Kurul eliyle bir tasarı hazırlayarak T.B.M.M. ne vermişlerdir. Tamamiyle bir «irtica» tasarısı olan bu metinde Üniversitelerimizin bir imtiyazlı profesörler azınlığının diktatoryal yönetimine sokmak suretiyle, her türlü gelişme ve ilerleme imkânlarını engelleyen bır düzene varılma amacı güdülmüştür. Bu yolla, Üniversitelerimizde hâlen var olan belirli bir azınlık saltanatı daha da artacak ve yüksek eğitim sistemimizin yarattığı huzursuzluk ölçüsüz bir şekilde artacaktır denmekle ve teklifler, öğretim üyeleriyle öğretim yardımcılarıyla, öğrencilerle ilgili olmak üzere 3 bölümde bulunuyor.

FKF nin Bildirisi

FKF İstanbul Sekreterliği, işgal olayları karşısında Senatonun tutumunu kınayan bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride şöyle denilmektedir:

1 — 12 Haziranda başlayan, kaynağını tüm öğrencilerden alan işgal ve boykot hareketleri meşrudur.

Bu meşruluk, işgal komitelerini muhatap almasa dahi, yetersiz de olsa üniversite içi değişikliklere karar veren İstanbul Üniversitesi Senatosunca bizzat tescil edilmiştir.

Meşruluğun diğer bir ispatı, 27 Mayıs Devrimini meşru kılan ilkedir. Bu ilke hareket yöneticilerinin tüm tabanın desteğini ve gücünü sağlamasıdır.

2 — Büün bunlara rağmen, İstanbul Üniversitesi Senatosu bilerek ya da bilmeyerek şöyle bir oyun içindedıı ve öğrenci hareketinin meşruiyetine şu biçimde gölge düşürmek istemektedir:

8 — Tüm örğencinin temsilcisi İşgal Komiteleri İcra Konseyinin İstanbul Üniversitesi Senatosu muhatap almak istememektedir.

b — Görüşmelere yanaşmadan 23 Haziranda işgalin kalkmasını şart koşmuştur. 1 Temmuzda da okulc açaaktır.

c) El altından kışktrttığı birtakım kimseleri 23 Haziran ya da 1 Temmuzda Üniversitede olay çıkarmaya zorlayacaktır.

d) Şüphe yok ki; burda düşünülen ve istenen, meşru öğrenci gücünün, hareketi kırmaya kalkışanları bertaraf etmesi ve kan dökülmesidir.

e) Demagojiyle, kürsülerinin verdiği yetkilediyle boykot ve işgal hareketinin meşruiyetine gölge düşüremeyenler, bu yolla İşgal Komiteleri İcra Konseyini kanun dışı yollara saptırmak isteyeceklerdir.

f) Meşru hareketler. ancak gayrımeşru yollarla kırılır... İ. Ü. Senatosu bunu bilmektedir ki, bu yola sapmaktadır.

g) Eğer oyunları başarıya ulaşırsa, gayrı-meşru duruma düşecek olanlar, kardeş kanı akmasına sebep verebilecek bir inat içinde ve kurnazlıkla, İşgal Komiteleri İcra Konseyitle görüşmeyi kabul etmeyen Senato üyeleridir.

Senato üyelerine sesleniyoruz!

ANAYASAMIZIN BAŞLLNGIÇ KISMINI BİR KEZ DAHA OKUSUNLLARLL. Haksız yönetime karşı direnmenin meşruluğu orada yazmaktadır.

İşgal Komiteleri İcra Konseyi haksız bir fiili ortadan kaldırıcı haklı bir direnme içindedirler. Bu direnime karşı durmak oyunları hazırlamak elbette «Bozuk düzeninin sahipleri» nice vazgeçilmez bir haktır.

Ancak, tarihimize, öğrenciyi öğrenciye kırdırarak, ikbal sürdüren hiçbir Üniversite Senatosu göülmemiştir. Eğe Türkiyemizde bu endişe verici durum yaratılmak isteniyorsa, sonucun yüklenecekleri sorumluluklara da katlanmak gerekecektir.

FKF İstanbul Sekreterliği, öğencinin birlik ve beraberliğini bozucu her girişimin karşısında olduğunu bir kez daha kamu oyuna duyurmak ve sayın Rektörün şahsında tüm senatoyu realist olmaya davet etmek gereğini duymuşur.

Saygılarımızla.

TÖS düzenin değişmesini savunuyor

Türkiye Öğretmenler Sendikası bir bildiri yayınlıyarak «Eğitim düzeninin değiştirilip, gençliğin huzura kavuşturulmasını» istemiştir.

30 Fakülteye yayıldığı bildirilen boykot hareketlerinin önlenmesi için TÖS'ün öngördüğü tedbirler bildiride özetle şöyle açıklanmıştır:

1 — Meslek ve öğrenci kuruluşlarının da katılacağı Millî Eğitim Şûrası derhal toplanmalıdır.

2 — Özel eğitim kurumları derhal devletleştirilmelidir.

3 — Millî Eğitimimize yabancıların burnu sokulmamalıdır.

4 — Çağdaş hayat görüşüne aykırı işleyen ve toplumu geriye sürükliyen açık ve saklı eğitim yuvaları kapatılmalıdır.

5 — Eğitim düzeni kökten değiştirilmelidir.

6 — Eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalıdır.

TÖS'ün Kongresinde Öğrencilerin İstekleri Olumlu Karşılandı

Türkiye Öğretmenler Sendikası Ankara Şubesinin Genel Kurulunda söz alan üyeler genellikle üniversite öğrencilerinin reform isteklerini olumlu karşıladıklarını belirtmişler ve öğrencilere mücadelelerinde başarı dileğinde bulunmuşlardır.

TÖS Ankara Şubesinin faaliyet raporunda, TÖS'ün antiemperyalist olduğu ve ulusal bağımsızlıktan yana bulunduğu belirtilmekte ve «Eğitim işlerimize yabancılar karışmamalıdır. Barış gönüllüleri derhal yurdumuzdan çıkarılmalıdır» denilmektedir.

Faaliyet raporunda özetle şu hususlara değinilmiştir:

«Barış gönüllüleri yeni sömürgeciliğin ajanlığını yapmaktadırlar. Türkiye'de bulunan barış gönüllüleri derhal yurdumuzdan çıkarılmalıdır.»

Şiirli Bildiri

İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Boykot Komitesi öğrencileri şiirli bir bildiri yayınlayarak haklarını almakta direneceklerini bildirmişlerdir. Şiirli bildiri aynen şöyledir:

«Kardeşlerimiz bizler Üniversite öğrencileri halk çocukları

Herbirimiz bir köşesinden geldik vatanın

Gene halkımıza dönmek yalnız ona çalışmak azmiyle geldik

Kitap vermediler, çalışıp kazanalım dedik iş vermediler

Daha büyük taşlara vurduk başlarımızı

Yılların en güçlüsünde beklemekle yitirdik 25 yaşımızı.

Yok... kardeşler, yok! Bizler öğrendik ki fakirin canı çıkmış

Öğrendik ki hak verilmez alınırmış,

Korktular karşılarında görünce dip diri, pırıl pırıl omuz omuza bizi

Şimdi ucunu gösteriyorlar somunun yeter mi diye yarım dilim!

Hayır! Güçlüyüm, haklıyım, görüyorum ben yarını bugünden;

Ben hakkımı istiyorum, vermese de alacağım Demirel'den!...»

Son anda öğrenciler direnmeye karar verdi

İstanbul Üniversitesi işgalci öğrencileri Cumartesi gecesi yaptıkları bir toplantı sonucunda daha önce işgali kaldırmak üzere varıldığı söylenen anlaşmayı yalanlamışlar ve bir bildiri yayınlamışlardır. Gazetemiz baskıya verilirken İstanbul Üniversitesinde hava çok gergin bir hal almış ve Üniversite yakınlarına yüzlerce polis yığılmıştır. Öğrenciler sabaha karşı aşağıdaki bildiriyi yayınlamışlardır:

ÖĞRENCİ KARDEŞLERİMİZE ve TÜRK KAMU OYUNA DUYURULUR

İ.Ü. İşgal Komiteleri İCRA KONSEYİ, bu gece yaptığı toplantıda, İ.Ü. Rektörünün verdiği demeçler üzerinde görüşmüş ve aşağıdaki kararları almıştır. Bu kararları tüm Üniversite Gençliğine ve kamu oyuna duyurmayı Konseyimiz bir görev bilmektedir.

İŞGAL KOMİTELERİ İCRA KONSEYİ KARARLARIDIR:

1) İşgal ve boykot şu anda fiilen devam etmektedir.

2) İşgal şu şartlar altında kalkacaktır:

a) Senato ile görüşmelere katılacak Konseyimiz temsilcileri, isim isim tesbit edilerek kamu oyuna açıklanacaktır. Senato bu isimlerden müteşekkil Konsey temsilcileri hey'etini muhatap olarak aldığını kamu oyuna açıkça belirtecektir.

b) Senato ile Konsey temsilcileri prensip anlaşmasına varacak çalışma ve görüşmelerin yapılabilmesi için Rektörlük binası tahliye edilecektir.

c) Fakülte Genel Kurulları ile görüşmelere katılacak Fakülte Boykot ve İşgal Komiteleri üyeleri de isim isim belirtilecek ve kamu oyuna açıklanacaktır.

d) Fakülte Genel Kurulları ile Komite temsilcileri arasında da bir prensip anlaşmasına varılacaktır.

Bütün görüşmelerin hiç bir baskı altında olmadığı hakkında, şahitler huzurunda ve noter tarafından zabıt tutulacaktır.

e) Ancak bu şartlar altında işgal kalkacak, boykot devam edecektir.

3) Kısa vadeli istekler kabul edildikten sonra boykot ŞARTLI OLARAK ERTELENECEKTİR. Uzun vadeli isteklerimiz Kasım ayına kadar yerine getirilmediği takdirde, BOYKOT ve İŞGAL YENİDEN BAŞLAYACAKTIR.

NOT: Uzun vadeli isteklerimiz T.B.M.M. ile ilgili isteklerimizdir.

Kısa vadeli isteklerimiz ise Senato ve Fakülte Genel Kurulları ile ilgili isteklerimizdir.

Arkadaşlarımız ve kamu oyu, en doğru haberleri bildirilerimizden öğreneceklerdir. Şurası bilinmelidirki; BİRLİK ve BERABERLİK İÇİNDEYİZ, KUVVETLİYİZ HAKLIYIZ. KARARLIYIZ. HAKLARIMIZI ALANA KADAR DİRENMELİYİZ, DİRENECEĞİZ...

SAYGILARIMIZLA
İ.Ü. İşgal Komiteleri
İCRA KONSEYİ

450 İşçi Yemek Boykotuna Başladı

Petkim — İş Sendikası, Yarımca İpraş Rafinerisinde grev kararı almıştır. Grev kararından sonra işyerindeki 450 işçi, SOSYAL HAKLARI VERİLİNCEĞE KADAR yemek boykotuna başlamışlardır.

Basın - İş'in Grevi

112 gündür grevde olan Türkiye Basımevi işçileri adına basın toplantısı yapan Basın—İş Sendikası yetkilileri, şu bilgiyi vermişlerdir:

«Sendikamız Türkiye Basımevi işyerinde çalışan 22 üyesi adına işvereni toplu iş sözleşmesine çağırmış, ancak işverenin toplu iş sözleşmesi müzakerelerine katılmaması, üstelik uzlaştırma toplantısına da gelmemesi üzerine 5.3.1968 tarihinden itibaren anılan işyerinde grev uygulamasına başlamıştır.

İşyerinde uygulanan çalışma şartlarının çok kötü, ücretlerin çok düşük oluşu ve işverenin hiçbir hak tanımayan tutumu yüzünden bütün işçiler greve kalmışlardır. İşverenin kanuna aykırı olan ve suç teşkil eden grev kırıcı hareketlerine, grevci işçilere ait işleri başkasına yaptırmasına rağmen, mücadele üç buçuk aydan beri sürdürülmektedir. Bu hak tanımaz tutum ve davranışını değiştirmezse sonuna kadar da sürdürülecektir.

İşveren hakkında suç ve haksız fiil teşkil eden davranışlarından dolayı kovuşturmaya geçilmiş ve tazminat dâvası açılmıştır. Demiray yasaları hiçe saymanın cezasını görecektir.

Ancak, süregelen grev olayının düşündürücü yanı, işyerinde kurulu bulunan matbaa makinalarının 3,5 aydan beri bakım görmemesi dolayısı ile çürümeye terkedilmiş olmasıdır.

İşverenin inat ve kaprisi yüzünden grev bir müddet daha devam ederse, 1,5 milyon lira kıymetineki makinalar işe yaramaz duruma gelecek, millî servet heba olacaktır. Bu denli bir suçun mânevî sorumluluğundan kurtulmak için sendikamız, durumu bütün detayları ile İstanbul Valisi Sayın Poyraz'a duyurmuş ve aracılığını rica etmiştir. Aradan uzun bir zaman geçmiş olmasına rağmen bu teşebbüs de bir sonuç vermemiştir.

Üyelerinin haklarını sonuna kadar korumaya azimli sendikamız, yüzde yüz haklı olmanın verdiği güçle grevi devam ettiren üyelerimiz, hakları kabul edilinceye kadar direneceklerdir.

Ancak bu direnme sonucu meydana gelecek millî servet ziyanının bütün sorumluluğu işveren ile bu işe bigâne kalan görevlilere ait olacaktır.

İlgilileri bir kere daha uyarmayı görev sayarız.

İşçilerin hizmet yılı ortalaması 12 yıl, ücret ortalaması 12 lira, istenen ücret zammı % 25'tir.

İşçilere Yeni Karşı - Birlik

Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları, İhracat Birlikleri ile Ziraat Odaları, Esnaf ve San'atlar Birlikleri ve Federasyon ve Konfederasyonlarını bir çatı altında toplayacak TİİT teşkilâtı tasarısı ilgili mercilere sevkedilmiştir. Prof. Necmettin Erbakan ve Prof. Orhan Kürkçüler tarafından hazırlanan tasarıda özellikle işçilere karşı getirilen hükümler dikkati çekmektedir. Ancak tasarının öndeki amacının, aracı sermayenin ve küçük esnaf çevrelerine el atması olduğu açıktır.

Rudi Mücadeleye Devam Edecek

Almanya'dan gelen son haberlere göre, Alman Sosyalist Gençlik Birliğinin önderlerinden Rudi Dutschke'nin sağlık durumu düzelmektedir. Rudi, bir ay sonra hastaneden taburcu edilecektir. Beynine saplanmış olan kurşunların, ameliyatla çıkartılmasından sonra, Alman burjuvazisine ağır küfürler ederek ayılan sosyalist gençlik liderini Amerikalı profesör Markuse da ziyaret etmiştir.

Rudi'nin taburcu edildikten sonra, hayatına nasıl bir yön vereceği ve mücadeleyi ne yolu yürüteceği, dostları ve düşmanları tarafından ayrı tahminler ileri sürülerek tartışılmaktadır.

Emperyalist haber kaynaklarının bildirdiğine göre, Prof. Markuse, gençlik liderinin, California'daki San Diego eyalet üniversitesine gelmesini tavsiye etmektedir.

Bu çeşit söylentilerin gerçeğe hangi ölçüde uyduğu açıktır: Rudi Dutschke, Batı Almanyada yürütmekte olduğu kavgayı bırakıp, Amerika'nın bir eyalet üniversitesinde öğretim üyesi olmayı tercih edemez. Böyle bir tutum, kendisini saf dışı bırakmak isteyenleri haklı çıkaracaktır.

Oysa ki, Alman sosyalist gençlik hareketinde Rudi'nin önemli bir yeri vardır ve bu çapta bir lider, cephenin ön saflarında döğüşmeyi bırakıp, krierist olmayı aklının kenarından geçirmez.

Bilindiği gibi, SDS Rudi'nin, kurşunlanması olayından sonra da Alman proletaryasını bilinçlendirmek ve harekete geçirmek yolunda önemli adımlar atmıştır. Büyük kentlerin kenar fahallelerinde kurulan ve «Basisgrupen» adını alan halkçı komiteler, işçi sınıfı üzerinde etkili olmaktadır.

Gençliğin ve işçilerin müştereken faaliyet gösterdiği bu karma eylem grupları, Rudi'nin enerjisinden yararlanmak durumundadır ve hızlı lider sorumluluklarının gösterdiği doğrultuyu herhalde emperyalist haber kaynaklarından iyi bilmektedir.

Cezayirde Millileştirme

13 Mayıs'tan bugüne kadar üç defada çoğunluğu Fransız olan yabancı işletmeleri millileştirmiştir. Bu arada Ünilever (Hollanda margarin tröstü) de vardır. 1966 yılında Cezayir'de petrol ve bankacılık dışında üç yüz Fransız işletmesi vardı ve bunlarda 28.000 kişi çalışmaktaydı. Bugüne kadar devletin el koyduğu işletmelerde 10.000 işçi çalışmaktadır.

Atatürk Türkiye'sinde de bu yola gidilmişti, ancak Cezayir'de bu işin plânlanmasının Amerikan ve İsviçre firmalarına verilmesi bu millileştirme hareketine gölge düşürmektedir. Eninde sonunda tâyin edici unsur politik iktidarın niteliğidir, kovulan Fransız emperyalizmi yerine kimin ve neyin geçeceğidir. Realite şudur ki Fransız emperyalizmi yönettiği işletmeleri devralacak yerli kadrolar yetiştirmekten kaçınmıştır, güçlüğün esas nedeni buradadır. Cezayir hükûmeti adına Abdüselâm beyin Temmuz ayında Sovyetler Birliğine gidip teknik yardım istiyeceği bildirilmiştir.

Fransız Seçimleri

Fransa'da öğrenci hareketleri rejimi kökünden sarstı 10 milyon işçi ve bir miktar köylü harekete geçti, yok olan iktidarı devralan bir hükûmet çıkmadığından, De Gaulle toparlandı ve seçime gitti. Bütün partiler dört elle bu seçimlere sarıldılar.

Bu harekete girişenlerin umut kırıklığı, halkın tedirgin oluşu ve köklü bir sonuca varmamış olmanın sonuçlarındandır. Bütün bunlar seçimleri etkiliyecektir.

Dergimiz çıkarken ilk turu yapılmış olacak olan Fransız seçim sistemi üzerinde durmak gerekir, Fransız seçim kanununun tek amacı Komünist Partisini seçimle başarıya ulaştırmamaktır. Bunun için dar bölgelerde yapılan seçimlerde çoğunluk sağlayan ilk turda seçilir, yâni seçilmek için % 50 oy gerekmektedir, bir hafta sonra yapılan ikinci turda ise komnist aleyhtarı partilerden en kuvvetli aday kalır öteki adaylar onun yararına çekilirler ve basit çoğunlukla seçim tamamlanır. Toplam oyda komünistleri kim geçerse geçsin oyun kazanılmış olur.

Bugün ise bu oyuna çare bulunmuştur. Sol kanat partileri de aralarında ikinci turda aynı taktiği kullandıklarından genel olarak çatışma sağ ile sol arasında olmaktadır. Yeterki ortak bir politikada anlaşılsın.

Bazı bölgelerde ise adaylar çekilmemekte ve en çok oy olan kazanmaktadır.

Seçim ortadadır, De Gaulle daha da sağa kaymış hapse attığı faşist cuntacıları affetmiş, Bideau Fransa'ya dönebilmiştir. Ancak ne olursa olsun, son zamanlardan sonra rejim kökünden değişmezse ekonomik durum hızla kötüleşecek ve bir iki yıl sonra daha sert bir politik kriz doğacaktır.

VİETNAM'DA AMERİKAN GANGSTERLİĞİ

Amerikalılar önce Cenevre andlaşmalarını hiçe sayıp memleketi birleştirecek seçimi sabote etmişlerdi, sonra arka arkaya kurdukları kukla hükûmetler askerî yönde başarı gösteremeyince yarım milyonu bulan Amerikan askerini savaşa sürdüler. Aynı zamanda da egemen bir devlet olan Kuzey Vietnam Halk Cumhuriyetine hava saldırılarına giriştiler.

Vietnam'da ve kendi memleketlerinde kuyrukları sıkışınca kukla Vietnam hükûmetinden izin almaya lüzum görmeden Kuzey Vietnam'lılarla bir barış konferansı topladılar. Bunun üzerine Başkan Vekili General Ky sert bir dille Amerikan sömürgecilerini yermişti.

Amerikalılar cevap vermediler ama bu defa da işi açıkça gangsterliğe döktüler. Önce Ky'nun dostu, Başkan Nguyen Van Loc istifa ettirildi. Bundan sonra bir Amerikan helikopteri Ky'nun adamlarının elinde olan Saygon Savunma Komutanlığını yok etti. Kurmay heyetini ustaca atılan bir bomba ile topluca öldüren Amerikan havacıları özür dilediler. Kennedy'leri, King'i anavatanlarında temizleyen Amerikan gangsterlerinden Vietnam'daki uşaklarına karşı başka bir tutum beklenemezdi.

Türk İşçisi Emperyalizmin İşgalcilerini Tanıyor

Sadık GÖKSU

Bir millî haysiyet direnci ile başlayan Foster Wheeler grevi devam ediyor. Millî Demokratik devrimden yana Türk halkı, Amerikalı kapitalistlere karşı yapılan grevi yürekten desteklerken, dolar gönüllüsü emperyalizm işbirlikçileri de «vazifelerini yapmak için arzı endam ediyorlar. Başta işçi sınıfı olmak üzere bütün Türk halkı da onları birer birer tanıyor.

Bunların önde gelenlerinden biri ünlü Kadircan Kaflı 15 Haziran günü sütununu tabiî hiç de istemeyerek Yapı — İş Sendikası Başkanına bırakmıştı. Grevci Sendikanın Başkanı; «Merhaba» sütununda «Saygıdeğer Grev» başlığı altında Kadircan Kaflı ve onun yazılarından vicdan rahatsızlıklarına derman arayanlara iyi bir ders veriyordu. Yapı — İş Başkanının dedikleri Millî Demokratik Devrim savaşçılarına yabancı değil. Kadircan beyin canına sıkan cevabını şöyle bitiriyor:

«Osmanlı saraylarındaki entrikalar ve pehlivan güreşleri konusunda uzman yazar olduğunuzdan, elbette yurdumuzda ve dünyadaki işçi hareketlerini bilemezsiniz. Bunun için de kendi tavsiyenize uymanız gerekiyor: «Herkes haddini bilmeli, çizmeden yukarı çıkmamalıdır!»

Şu bizim Sendikacılar da hani pek terbiyeli. Haydi yine iyiniyetimizle, bu tekzibin daha ağır yerlerini Savcılık çıkarmıştır diye yorumlayalım. Ama bakın, Amerikanofil — Kafdağı masalcısı Kadircan bey neler demiş tekzip edilen yazısında:

«Kuvvetli, rahat ve zengin (!) Fransa'yı yıkmak için komünistler önce sapık (!) üniversite öğrencileri ihtilâlini, sonra işçilerin grevlerini kullandılar... Fransa'da işçi sendikaları siyaset yaptılar komünistlerin âleti oldular... Türkiye'deki işçi sendikalarının da birçoğu ayni durumdadır, bunlardan bazıları komünisttir, açıkladım diye beni mahkemeye verdiler... Sendika böyle şey yapmaz, üyelerini siyasette serbest bırakır (!) Bu sebeple Türk — İş idarecileriyle bu Federasyona bağlı birçok sendikaların Genel Başkanlarının geçen seçimler münasebetiyle verdikleri demeçler kanunsuz ve ukalâca bir kaftır (!)... Grevleri daima şüphe ile karşılarım. Türkiye'de sendikaların yaptıkları bütün dalavereli grevler işçi ve memleket aleyhine olmuştur... İşte bir grev daha: Büyük Petro — Kimya tesislerinin projelerini yapma işi Foster Wheeler Turkey İnc. Amerikan şirketine verildi, zira böyle büyük işleri başaran mühendislik firmaları Türkiye'de yoktur... Demekki ücretlerin âidl olmasına rağmen «kasıt» vardır: Amerikan düşmanlığı, Türkiye'nin kalkınmasını baltalamak, yüzlerce işçinin çalışacağı bir tesisin kurulmasına mâni (!) olarak işsizliği arttırmak (!) ve bizzat işçiye kötülük etmek (!)...»

İşte bizim sendika liderlerinin yayınladıkları terbiyeli tekzipler, Amerikan işbirlikçilerinin böyle hayasız hezeyanları karşılığıdır. Türk işçisi bu yazıları yazan işbirlikçileri gittikçe daha iyi tanımaktadır, ergeç gereğince tanıyacaktır da.

Yalnız Kadircan Kaflı'nın 7 Haziran tarihli olup tekzip edilen yazısındaki bir nokta dikkatimizi çekti: Bu yazıda bay Kaflı, Türk — İş'in politika yaptığını belirterek onu eleştiriyor. Gerçek, bu doğrudur, seçimlerde Türk — İş Sendikacıları, Türk Anayasasının ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun kendilerine verdiği ölçüde politika yapma hakkını kullanmışlardır. Ama Kaflı bu konuda DİSK adlı olup «Partilerüstü sendikacılığa karşı» olduğunu ileri süren şu sosyalist (!) Konfederasyona hiç değinmiyor. Bunu nasıl yorumlarsınız: Onu çok aşırı, eylemci buluyor da ondan, ya da hiç eylemi yok da ondan, ya da seçimlerde politika yapma hak ve görevini hiç kullanmamış ve yerine getirmemiş de ondan, ya da daha başka birşeyden mi, ne dersiniz?

amerikan emperyalizminin iktisadi cepheleri

BUGÜN için iktisadî emperyalizm ve Amerika Birleşik Devletleri dış politikası arasındaki bağlantı üzerine üç görüş ileri sürülmektedir:

1. Amerika Birleşik Devletleri dış politikasını belirleyen unsur iktisadî emperyalizmden ziyade siyasî nedenlerle millî güvenliğin sağlanması kaygusudur.

2. Amerika Birleşik Devletlerinin dış ticareti ve dış yatırımlarının toplam iktisadî faaliyetler içinde çok küçük bir yer işgal etmesi sebebiyle iktisadî emperyalizmin dış politikayı belirleyen unsur olduğu söylenemez;

3. Dış ülkelerdeki iktisadî faaliyetleri Amerikan ekonomisi için hayatî bir önem taşımadığı için de iktisadî emperyalizmin Amerikan dış politikasına yön veren unsur olduğunu ileri sürmek imkânı yoktur. Bu görüşü savunan bazı liberal ya da sol-eğilimli kritikler aynı mantıkla, iktisadî emperyalist emellerle belirlendiği sürece Amerikan dış politikasının yine Amerikanın millî çıkarlariyle çelişeceğini iddia etmektedirler. Tam tersine, eğer Amerika dış ülkelerdeki kalkınma hamlelerini gereğince desteklediği takdirde bu ülkelerden gelecek olan ithalât talepleri Amerikan çıkarları açısından bugünkü dış ticaret ve dış yatırımlardan çok daha güçlü ve devamlı bir etki yaratacaktır.

İktisadî ve ticarî çıkarların idealist bir çerçeve içerisinde din perdesi arkasına gizlenişi yeni değildir. Tarih boyunca barbar kavimlere hıristiyanlığı kabul ettirmek amacıyla pek çok savaş açılmıştır, ki bu vesileyle yeni ticaret yollarının açılması ve yeni ticarî tekellerin kurulması olayını sırf rastlantı ya da bir tali sonuç şeklinde değerlendirmek pek doğru olmaz, kanısındayız.

Amerika'nın siyasî emelleriyle millî güvenlik mülâhazaları arasındaki «bir-lik» üzerine söylenecek fazla bir şey yoktur kanısındayız. Bugün için millî güvenlik ilkesi gerisinde yatan esas amaç, Sovyetler Birliği ve Çine karşı «savunma» ilkesidir. Amerikalı yetkililer, tamamen emniyette olmak istiyorsak, iç-karışıklıklar ve iç-savaşlar şeklinde ortaya çıkan «gizli savaşlar» ı da bertaraf etmek zorundayız, demektedirler.

SİYASÎ emellerle millî güvenlik ilkeleri arasındaki «bir-lik», Amerikan politikasını hazırlayanlarla, aynı politikayı destekleyen iktisadî determinizm ilkesi savunucularının siyasî emelleri yakından incelendiğinde daha da büyük bir açıklıkla ortaya çıkmaktadır. Siyasî hürriyet batı-tipi demokrasiyle özdeş kılınmaktadır. Bu türden demokrasinin iktisadî temeli ise serbest işletmelere dayandığından hür dünyanın korunması, serbest ticaret ve serbest işletmelerin korunması oluyor. Determinizm ilkeleri, henüz kendi kendini yönetecek seviyeye erişmemiş olan geri kalmış toplumlara uygulanamamaktadır. Bu gibi hallerde, Amerika siyasî istikrarın sağlanması uğruna, ve bu ülkeler halklarının elbet bir gün kendi kendilerini idare etmeyi öğrenecekleri ve o güne kadar da serbest işletmelerin korunması gerektiği inancıyla askerî dikta rejimlerini desteklemektedir.

Diğer taraftan iktisadî çıkarlarla dış politika arasındaki sıkı ilişki en çok iş-adamı zihniyetiyle hareket edenlerin dikkatini çekmektedir. Şöyle ki, Dünya Bankası eski müdürlerinden Eugene R. Black şu müjdeyi vermektedir: «Dış yardım programlarımız, Amerikan işletmeleri için dolaysız kazançlar sağlamaktadır.» Sözü geçen kazançlar şöyledir:

1. Dış yardım, Amerikan malları için pazarlar sağlamakta,
2. Amerikan işletmeleri ürünlerine yabancı ülkelerde yeni pazarların gelişmesini teşvik etmekte,
3. Millî ekonomilerde Amerikan şirketlerinin serbestçe gelişmesine son derece elverişli bir ortam yaratmaktadır.

Aynı görüşü savunan, bir deyişle iktisadî çıkarları doğrudan doğruya siyasî emeller ve güvenlik mülâhazalarına bağlıyan Amerikan yetkililerinden bir diğeri, Chase Manhattan Bankası genel müdür muavinidir. Bankanın uzak doğudaki faaliyetlerini denetleyen bu şahıs 1965 yılında görüşlerini şöyle açıklıyordu:

Eskiden yabancı müteşebbisler güneydoğu Asyadaki siyasî gelişmeler karşısında endişeye kapılıyorlardı. Fakat Amerikanın bu yıl içinde Vietnamda giriştiği yeni faaliyetler — ki böylelikle Amerika bölgedeki bağımsız ülkeleri korumaya devam edeceğini ispat etmiştir — gerek Asyalı, gerekse bütün Batılı müteşebbislerin korkularını yatıştırmıştır. Gerçekten de, bağımsız Asya ekonomilerinde Avrupada Truman doktrini ve NATO vasıtasiyle sağlanan koruyucu tedbirler ardından meydana gelen gelişme yönünde bir ilerleme kaydedileceği hususunda ümit varım. Aynı şey, Amerikanın Koreye müdahalesi neticesinde müteşebbisleri çekimserliğe iten korkular geçiştiriidikten sonra Japonya'da da görülmüştür.

YABANCI ÜLKELERDEKİ İKTİSADÎ FAALİYETLER:

Böylelikle iktisadî çıkarlarla siyasî ve güvenlik mülâhazaları arasında bir dolaysız bağlantı olduğunu gösterdik. Fakat burada iktisadî çıkarların taşıdığı öncelik nicedir, yâni toplam ihracatı millî hasılasının ancak % 5'ine, dış yatırımları ise yerli sermaye yatırımlarının % 10 una tekâbül eden Amerika'da, dış politikanın tamamiyle iktisadî emperyalist çıkarlarla belirlendiğini nasıl gösterebiliriz?

BU arada, yukarıda değinilen orantıların tek başlarına pek bir anlam ifade etmediklerini belirtmek gerek. Bu türden yüzdeler, ayrıntılarına inilerek incelenmeli, işletmelerin faaliyetlerinde strateji ve politikayı etkiliyecek nitelikteki bölgeler ayrı ayrı mütalâa edilmelidir.

Her şeyden önce şu hususu akıldan çıkarmamak gerek: Amerikan işletmelerinin yabancı ülkelerdeki faaliyetleri Amerikanın toplam mal ihracatının birkaç katını bulmaktadır. Bunu doğuran sebep ise dış dünyada birikmiş olan sermaye hacminin ihracatı aşan bir hızla artışıdır. Bilindiği üzere sermaye yatırımlarının en büyük özelliği, sadece emek ve ham maddelerin değil, kâra ilâveten üretim sürecinde kullanılmış olan sermayeyle tabiî kaynakların da aşınma bedelini karşılamaya yetecek hasıla yaratmasıdır. Dolayısiyle, bir yandan yıllık sermaye ihracatı yabancı ülkelerde halen mevcut birikmiş sermayeye eklenerek üretim gücünü arttırırken, öte yandan ve ilkinden daha önemli olarak — Amerikan şirketleri yatırım bölgelerindeki yabancı sermayeyi de kendi çıkarları uyarınca harekete geçirmektedirler ki, bunun sonucu olarak 1950 de Amerikanın dış ülkelerdeki yatırımlarından alınan toplam ürün o yılki ihracatın 4.5 katıyken aynı oran 1964 yılında 5.5 a yükselmiştir. Millî Sanayi Konferansı Heyeti tarafından yapılmış olan çalışmalardan aşağıdaki rakamlar elde edilmiştir:

	Satışlar (milyar dolar) 1950	1964
Yabancı ülkelerde Amerikan yatırımlarından elde edilen ürün		
Dolaysız yatırımlardan	24	88
Diğer yatırımlardan	20	55
Toplam	44	143
Dış ülkelere ihracat olarak satış	10	25
Dış ülkelerdeki toplam üretim ile ihracat	54	168

Amerikan işletmelerinin dış ülkelerdeki faaliyetleri neticesi olarak yaratılan ürünle, ihracatın toplamı, yurt içindeki üretimle kıyaslandığında en muhafazakâr tahminlerle (yerli ve Amerikaılların sahip olduğu yabancı işletmelerin kontrolundaki) yabancı pazarların, yaklaşık olarak, çiftlikler, fabrikalar ve maden ocaklarından elde edilen yerli ürünün 2/5 ine tekabül ettiği görülmektedir. Ayrıca bu rakkama, Amerikan şirketleri tarafından düzenlenmiş patent ve copyright anlaşmaları altında faaliyette bulunan yabancı şirketlerin ürünleri de dahil değildir...

DIŞ ÜLKELERDEKİ İKTİSADÎ FAALİYETLERİN GİTGİDE ARTAN ÖNEMİ:

Yabancı ülkelerdeki iktisadî faaliyetlerin nisbî önemindeki artış, en iyi imalât sanayilerinde görülebilir. Bunun yanısıra yerli ve yabancı ülkelerdeki sanayi işletmelerinin sabit tesis ve teçhizat harcamaları arasındaki orantıda artan nisbî önem trendini açıkça ortaya koymaktadır. Şöyle ki: Amerikanın dış ülkelerdeki tâli şirketlerin sabit tesis ve techizat harcamaları arasındaki orantıda artan nisbî önem trendini açıkça ortaya koymaktadır. Şöyle ki: Amerika'nın dış ülkelerdeki tâli şirketlerin sabit tesis ve teçhizat harcamaları yerli işletmelerce yapılan harcamaların 1957 yılında % 8 ine tekabül ederken, 1965 de bu rakam % 17 ye yükselmiştir.

Bu gelişimin doğal bir neticesi olarak dış ülkelerdeki iktisadî faaliyetlerden sağlanan kârların, toplam işletme kârları içindeki önemi günbegün artmaktadır. Şöyle ki: 1950 de yabancı yatırım kârları yerli işletme kârlarının % 10 una tekabül ederken 1964 yılında yabancı gelir kaynaklarının nisbî önemi % 22 ye yükselmiştir. Aynı kıyaslama, dış ülkelerde faaliyette bulunan yerli işletmelerin yurt-içindeki kârlarıyla dış yatırımlarından sağladıkları kârlar arasında yapıldığı takdirde bulunacak nisbî değerin 1/4 den çok daha yüksek olacağı açıktır.

ASKERÎ HARCAMALAR VE İHRACAT:

DIŞ ülkelerdeki iktisadî faaliyetleri gereğince değerlendirebilmek için «savunma» programları adı altında yapılan askerî harcamaların etkilerini hesaba katmak zorundayız. Cumhuriyetin kuruluşundan beri iç ve dış pazarların gelişimiyle, gerek barış, gerekse savaş dönemlerinde askerî kuvvet kullanılması arasında tam bir uyuşma mevcuttur. Profösör William T. R. Fox bu gerçeği şöyle dile getiriyor: «Amerikan ordusu 19. asrın boyunca barış dönemlerinde Batının kazanılması ve özellikle yeni yerleşme sahaları açılmasına karşı duran Kızılderili ayaklanmalarının bastırılmasında kullanılmıştır. Barbar korsanlara karşı harekete geçen donanmada, ayrıca uzak yerlerde yerleşen Amerikalıların güvenlik içinde yaşamaları ve yatırımlara girişmelerini sağlama görevini yükümlenmişti.»

Günümüzde askerî faaliyetler tamamiyle millî güvenlik mülâhazalarıyla yürütülmekteyse de, millî güvenlik ile işletme çıkarları arasındaki «bir-lik» kaybolmuş değildir. Şöyle ki: «hür» dünya sahasının genişliği ve «güvenlik» derecesi, sermayenin nisbeten serbest bir şekilde yatırım ve ticaret işlerine girmesi için elverişli sahanın coğrafî sınırlarını belirlemektedir. Dünya çapına yayılmış olan askerî üslerle gerek yurt-içi, gerekse yurt-dışında yapılan muazzam askerî harcamalardan amaç ise çevreleri çıkarlarının korunmasıdır. Daha açık olmak gerekirse, yoğun askerî faaliyetler esas itibariyle, (1) mevcut ve potansiyel ham madde kaynaklarının, (2) dış pazarlar, ve dış yatırımların, (3) hava ve kara ulaşımının, (4) Amerikanın ciddî bir rekabetle karşılaştığı nüfuz sahalarının korunması ile (5) askerî ve iktisadî dış yardım aracılığıyla yeni pazarlar ve yatırım sahaları yaratılması ve (6) kapitalist dünya pazarında sadece Amerika için değil aynı zamanda Amerikan işletmelerinin

Madanoğlu Konuşuyor

Kontenjan Senatörü Cemal Madanoğlu'nun Senatodaki, AP.'lilerin düşmanca gösterileriyle karşılanan konuşması büyük yankılar uyandırmıştır. Bu önemli konuşmanın belli başlı pasajlarını aşağıda sunuyoruz...

Kıran kırana olacağı anlaşılan gelecek seçimin provasından yeni çıkmış bulunuyoruz.

Görüyoruz ki sonuç değişmiyor... Seçilebilmek için olağan saydığımız tutumumuz gericiliğin dişlerini gitgide daha da sivriltiyor.

Çünkü Atatürkçülüğün ideolojisini kurmakta çok, pek çok geciktik.

Balkan papazlarının, ellerinde haçları, uluslarının bağımsızlıkları için nasıl boğuştuklarını, Kıbrıs Kilisesinin Yunanistan'a bağlanmak için nasıl uğraştığını bilip görürken, biz:

«Vatan uğrunda ölenler şehit değildir, din uğrunda ölenler şehittir» diye, tek dayanağımız olan ordu millet geleneğimizi yıkmıya çalışıyoruz.

Araplar bile önce Arap, sonra Müslümandırlar ve önce arap sonra müslüman oldukları için İngilizlerle birlik olup üstümüze yürüdüler. Bugün de Arap milliyetçiliği, Ihvanül- Müslimini yaşatmıyor.

Mısır'da, Suriye'de, Irak'ta tutunamıyan Müslüman Kardeşler, Türkiye'de kendi evlerinde gibidirler.

Biz önce Türk sonra Müsüman olduğumuzu anlamazlıktan geliyoruz...

1954 de, Borneo adasının Labuvan kasabasında bir şeyhle görüşmüştüm, onun yakınmalarını dinlerken yüreğim sızlamıştı. Ağlayarak «Miralay efendi demişti, olmıyakim Mustafa Kemal'in yolundan şaşasınız, sonra biz ne'yleriz, kime bakar da kurtuluruz?»

Labuvan Şeyhi bunları dediğinden bir yıl sonra, 955 de Bandung Konferansında, Türk Dış İşleri Bakanının emperyalizmden yana ateşli konuşmasını dinliyecek, Türkiye'nin Mustafa Kemal'in yolundan şaşmış olmasına şaşacak, pek üzülecekti.

Türkiye'nin güvenliği uluslaşmasındadır, ümmetleşmesinde değil.

Soysuzlaşmaktan, dağılmaktan kurtulmanın, korunmanın başkaca yolu yoktur.

Şimdi biz, bizi uluslaştırmak, Türklüğümüze eriştirmek isteyen Kurtarıcı ve Kurucuyu taşlıyor, onun kurduğu bir Fakültede portrelerini indiriyoruz...

Bir Dekan Atatürkçü olduğu için tartaklanırken, bir başka Dekan Atatürk düşmanlarına kucak açıyor...

Millî Birliçilerin hasep ve neseplerinden söz edilmesi sarsalayıcı oldu. Ortada te'vil götürmeyen bir zabıt varakası ve bu zabıt varakasında Emniyet Komiser vekilinin, jandarma komutanının ve garnizon komutanının imzaları var.

Mahalle kahvelerindeki bozucu ve sorumsuz kuru-sıkı sataşmalar anlama ve anlaşma yollarını tıkıyor.

Anayasa'nın Meclis içindeki gözcüleri bu yolu kapamak isteyenlerin karşısında olacaklar, bu yolu ellerinden geldiği kadar açık tutmaya çalışacalardır.

Sorumluluğun gereğini böyle anlıyoruz.

Din elden gidiyormuş...

İslâmiyet tabiat kanunlarına uygun tek gerçekçi dindir.

İslâmda ilim en yüksek mertebedir, düşünmek en yüksek ibadettir.

İslâmiyet Kemal dinidir.

İslâmda Kemal tekâmüldedir.

Müslümanlık, dünyada sefalet, ahrette saadet uyuşturmacasının karanlık izbesine çekilemez.

Toplum düzeninden sorumlu olanlar, düzensizliğe sürüklenişle meşgul olamıyacak kadar meşgullerler.

Anayasa'da yalnız Anayasa Mahkemesi değil, bir de Millî Güvenlik Kurulu vardır.

Bu Kurul. Doğu ve Batı Emperyalizmleri arasında Türkiye'nin pazarlığa elverişli durumunu görüp, Güvenlik anlayışı üzerinde — yükümlü olduğu — temel görüşünü belli etmelidir. Ve bu temel görüş, Millî Güvenliğin ana dayanaklarını da içine almalıdır.

Uluslaşmayı, Ulusal gücü ve Ulusal ordu'yu...

Millî Güvenlik Kurulu, yurtta uluslaşmayı duraklatan farklılaşmayı, yabancılaşmayı ve ayrıcalaşmayı göremiyor.

Şah İsmail'in dervişlerinin yerini alan Barış gönüllülerini, İmam-Hatip Okullarına yerleşen Müslüman Kardeşleri, Yüksek Öğrenimi yozduran okul bezirgânlarını göremiyor.

Kaynak ve pazarları yabancılara dağıtmakla, Batman - İskenderun Boru Hattını satmaya kalkmakla ulusal gücü kemirdiğini bilemiyor.

Subay Kaynaklarını daraltmak, ordunun Millî bünyeye yaygınlığını ve bağlılığını sarsan; emek değerlendirmesinde aşırı ölçülere uzanarak, Subayı, aydın çevrelerden ayıran, Orduyu Milletin gözünde paragöz duruma düşüren uygulamalardaki yıkıcılığı anlamıyor.

Ulusal Ordu'ya giderek, ordu ile milleti kaynaştırıp, ordu Milleti canlandırmayı düşünemiyor. Bu durumda, çekişmeler gelişip sürüp gidiyor ve tedirginlik artıyor.

Gerçek yurtseverler Büyük Millet Meclisine bakıyorlar.

B.M.M. ve onun içinde Cumhuriyet Senatosu yurt sorunlarını ele almak zorunluğundadır.

Politik ve Ekonomik sızma ile gericilik tırmanması iç içe tek bir stratejidir.

Karşı strateji de Atatürk'çülüktür.

İcrayı başına buyruk bırakıp, atışmalarla oyalanarak, umursamazlık içinde sorumluluk yürütülmez ve giderilmez.

Bu Mecliste ve memlekette, Atatürkçülüğün dimdik bir Türkiye demek olduğunu, boynu bükük, beli iğik bir Türkiye dememek olduğunu kavrayanlar, göründüğünden ve sanıldığından çok ve güçlüdürler.

«Atatürkçülükten başka yapacak yoktur» dersek, üstesinden gelemiyeceğimiz hiç bir zorluk. çözemiyeceğimiz hiç bir düğüm kalmıyacaktır.

Elverir ki, işlerine öyle geldiği için direnenlere, direnmelerinin işimize gelmediğini el ele, baş başa bir ağız olup anlatmak istiyelim.

TÜSTAV

ULUSAL AÇIDAN

Direnme ve Dayanışma

Şevki AKŞİT

Siyasî irtica, yaygın bir biçimde gelişen talebe hareketlerini, çıkarına uygun olarak yorumlayadursun bir yandan da statükonun devamını sağlayıcı nitelikte tedbirler arayadursun, artık açık düştüğünü ört — bas edecek olanaklardan yoksun olduğunu belli etmiştir. Emrindeki kukla derneklerin, talebe çoğunluğunu temsilden uzak, sadece büyük tabelâlardan ibaret olduğunu olaylar tartışmaya yervermiyecek biçimde doğrulamıştır. Ve en önemlisi talebe çoğunluğu anlamıştır ki, dökme su ile değirmen dönmez, içinde bulunduğu çıkmazdan onu ancak toplu bir direniş kurtarır. Ve bu yoldaki bilinçlenmelerine en tutarlı katkı kendi öz deneylerinden gelir.

Talebe kitlesini, kukla organların aracılığı ile parçalayıp, birbirine düşürerek, kırdırmaktan ümidini kesmiş olan siyasî irtica, şimdi, sun'i olarak, bir hoca — talebe çatışması, geliştirmek çabasındadır. Oysa talebenin çoğunluğu, sadece emperyalist boyunduruktaki düzene ayak uydurmuş bazı üniversite yöneticileriyle çatışma halindedir. Üniversite öğretim kadrosunun tümü talebenin karşısında değildir. Hocaların gereği gibi örgütlenmemiş olmaları yeteri kadar seslerinin duyulmasına imkân vermemektedir. Talebelerin bu gerçeği gözönünde tutarak öncelikle hocalariyle aralarını açma manevralarını suya düşürmeleri gerekir.

Öğreticilerin ve öğrenicilerin çıkarları ve özellikle toplumsal sorumlulukları, içiçe girmiş, ayrılmaz bir bütündür. Siyasî irtica emperyalizmin denetimindeki düzenin Üniversitelerimizde de sürüp gitmesi için öteden beri yoğun bir çaba göstermektedir. Üniversite kürsülerinin bu çabaya araç yapılmasında sorumluluk yüklenmek zorunda olanlarla bu kürsülerden bilim kisvesi altında anlatılanları bellemek zorunda olanlar arasındaki kader birliği öğreticiyle öğrenici arasındaki dadayışmayı zorunlu kılmaktadır.

Geçiminin önemli bir kısmını yabancı kumpanyalarda veya onlarla ortak özel teşebbüslere yaptığı hizmet karşılığında sağlıyabilen profesör, kamuya ait olan üniversite kürsüsünden, kamu yararına, bilimsel gerçekleri dile getirmekten yoksun bırakılmıştır. Onlar bu ıstıraplarını toplu halde değilse de kişi olarak fırsat buldukça halkoyuna duyurmuşlardır. Bu durum, öğreticilerimizin dev adımlarla gelişen bilime, katkıda bulunmalarına set çekmekle kalmamakta bilimsel aktüaliteyi izlemelerine bile engel olmaktadır. Bu bakımdan talebe en doğal haklarını almak için direnirken, hocasının da elinden tutup, onu, içinde bulunduğu açmazdan kurtarmak zorundadır. Hiç değilse harekete faydalı bir tutum takınıncaya kadar onun tarafsızlaşmasına yardımcı olmalıdır.

Gazetelerimiz ve radyolarımız, reklâm yoluyla, nasıl özel teşebbüslerin egemenliğine girip, onun çıkarını savunmak için her Allahın günü birbirleriyle yarışıyor ve milleti öz sorunlarından uzaklaştırmak için yoğun bir çaba gösteriyorlarsa, ayni işlemin üniversite kürsülerinden de rahatça uygulanması söz konusudur.

Çalıştığı gazetede durumu yakından bilen basın mensupları (yazarlar, muhabirler, karikatüristler, teknik yöneticiler) ne kadar tedirgin bir bunalım içerisinde iseler, ayni tedirgenlik, ayni bunalım, üniversitelerimizde öğreticilik yapanlar için de geçerlidir. Gerçek dışı haberleri yorumları gazete okuyucuları nasıl hemen ciddîye almıyor bir de sağduyusunun süzgecinden geçirme alışkanlığı ediniyorsa, üniversite talebesi de bazı hocalarını dinlerken ayni süzgeci kullanıp, ayni alışkanlığı edinmek zorunda bırakılıyor. Benzetmemizi bağışlayın, talebenin durumu farklıdır biraz. O bu işten bir de imtihana girmek zorundadır. Süzgeçten geçirdiklerinin, geçiremediklerinin tam bir muhasebesini yapıp, nabza göre şerbet vermesini, beceremedi mi, yandığının resmidir. Bu yolda başarı sağlıyanlar ve hele anlatılanları bir plâk sadakatiyle tekrarlama maharetini gösterenler, içinde bulunduğumuz düzenin arayıpta bulamadığı elemanlardır. Talebeyi acayip yaratıklar haline sokmayı amaç edinen bu yönteme başkaldıranlar da boykotçular, işgalciler «Hukuk dışı» işler çevirenlerdir.

Şimdi bu ikinciler çoğunluktadır. Talebe hareketlerini genellikle onlar yönetmektedir. Kesinlikle siyasî irticanın hizmetinde olan bir avuç kürsü simsarı bir tarafa Hoca — Talebe, kafa kafaya verip, elele verip, hak nasıl istenir — nasıl alınır, sorununu somut bir başarıya ulaştırmak zorundalar. Geçimini oy avcılığındaki maharetine bağlamış politika simsarlarının tutumları bir tarafa eylemin başarısı ne oranda olursa olsun, kaçınılmaz bir şekilde çilekeş halkımızın, diğer sınıf ve tabakalarına da yansıyacak, onların sorunlarının çözülmesine de ışık tutacaktır.

Harry Magdoff

bir ağ gibi sarmaya başladığı diğer sanayileşmiş ülkeler için de yapısal bir değişikliğe karşı korunması hedeflerine yönelmiştir. Askerî faaliyetlerle işletme çıkarları arasındaki «bir-liği» daha iyi göstermek için askerî harcamalarla dış pazarların sermaye malları sanayii üzerindeki etkilerini incelemek gerekir. Bu amaçla ihracatın (1) askerî talep ile, (2) sabit yatırım malları arasındaki bağlantıyı ele alacağız. Tarımsal makina ve teçhizat sanayi dışındaki bütün sanayi kollarında ihracat ve askerî talep, toplam üretimin % 20 sine tekabül etmektedir. Şöyle ki, 1958 yılında — tamamen savaş sanayi niteliğini taşıyan üretim dallariyle tarım sanayi dışarıda bırakılmak üzere — bütün sanayi kollarının ihracat ve askerî talep şeklinde aldıkları destek % 20-25 civarında değişmektedir. (BAK: TABLO — 1).

Kore savaşı sıralarında yapılmış olan bu çalışmanın günümüzde Vietnam savaşı koşullarını da yaklaşık olarak yansıttığı rahatça düşünülebilir. Eldeki verilerden çıkardığımız neticeler şöyledir:

1. İhracat ve askerî harcamalar, mevcut sınaî yapıda stratejik öneme haiz bir merkezi desteklemesi sebebiyle ekonomi üzerinde kayda değer bir etki yapmaktadırlar. İşletme yatırımlarının karşılaştığı çeşitli engeller göz önüne alınınca yukarıdaki husus daha da özel bir anlam kazanacaktır. Şöyle ki, mevcut ücret, fiat, kâr seviyeleri, sanayinin iç-yapısı ve yeni kârlı yatırım sahaları arasında doğrusal bır bağlantı mevcuttur. Dolayısiyle işletmeler bir yandan yatırımların kârlılık ve güvenlik esaslarına uymasını, öte yandan ise ekonominin geri-kalmış sektörlerini geliştirme çabalarını bir arada yürütemezler. Sermaye malları ihracatı ve askerî harcamalar ise sermaye-malları sanayilerini güçlendirip mevcut yatırım yapısını korumak ve ayrıca mevcut sermayenin terkibiyle en iyi bağdaşan, yani kârlılık haddi en yüksek olan sanayi dallarını teşvik etmek suretiyle işletmelere muntaç olduğu desteği sağlamaktadır.

2. Dış ülkelerdeki askerî ve diğer iktisadî faaliyetler, yatırım-tipi tec hizat imalâtını, mevcut yerli talebe ilâveten toplam talebin % 20 - 50 si civarında ek bir satış imkânı sağlamak suretiyle ekonomideki önemsiz duraklamların büyük depresyonlara dönüşünü önleyen bir tampon vazifesi görmektedirler.

3. Yatırım hacmi ve yönünün tayininde büyük bir rol oynıyan tekelci sanayi yapısı gözönüne alınınca askerî harcamalar ve ihracat talebinin, bir diğer açıdan daha, işletmelere kazanç sağladığı görülecektir. Şöyle ki, tekelci sanayiin herkesçe bilinen özelliği kâr sağlayacağından emin olmaksızın yatırım yapmaktan kaçınma eğiliminde oluşudur. Oysa hükümetten gelen talepler gerek uzun-vadeli oluşları ve gerekse özel garantiler ihtiva etmeleri sebebiyle bu çekimserlik nedenini ortadan kaldırmakta ve, aksi takdirde hiç ellenmiyecek sahalarda yüksek kâr garantisi vererek yatırım yapılmasını teşvik etmektedir.

4. Toplamın % 20-50 sine tekabül eden ihracat ve askerî talep ana sanayi dallarında çok daha yüksek kârlara yol açar. Şöyle ki: imalâtçı işletmeler genellikle kârlılık - noktası çevrelerinde faaliyette bulunduklarından yeni talep artışı bu kritik noktanın aşılarak toplam maliyetin üstünde kazanç sağlandığı faaliyet alanına geçilmesini temin eder. Dolayısiyle de nebilir ki bu tür sermaye malları sanayilerinde askerî alımlar ve ihracat talebi şeklinde gelen % 20 - 50 yeni talep, pekçok işletmede % 80 - 90 ı bulacak şekilde, toplam işletme kârının büyük bir kısmını yaratmaktadır.

TEKELLER VE DIŞ YATIRIMLAR :

Amerika'nın dış politikası ve askerî faaliyetlerinde iktisadî emperyalizmin pek önemli bir rolü olmadığı iddiasında bulunanlar sık sık, askerî yada dış ülkelerdeki iktisadî faaliyetlerle sadece pek az işletmeden müteşekkil bir grubun ilgili olduğunu bir gerekçe olarak ileri sürerler. Üretim kaynakları, yurt içi üretimine yönelmiş, küçük işletmelerin çoğunluğu arasında eşit şekilde dağılmış olsaydı bu görüşü geçerli kabul edebilirdik. Oysa iktisadî faaliyetlerin konsantrasyonu gerçekleri tam tersine işaret etmektedir. Şöyle ki, imalât sanayiinde toplam sermaye değerlerinin % 15 i sadece 5 dev ortaklığın elinde bulunmak tadır. En büyük 100 ortaklık toplam sermaye değerlerinin % 55 ine sahiptir. Bu da gösteriyor ki, az sayıda işletme — gerek kendi güçleri, gerekse dostlarının kendilerine sağladığı malî destek ve kitlelerle haberleşme imkânları sayesinde — özellikle bu küçük gurup içinde bir çıkar birliğinin tesisi halinde, muazzam bir iktisadî ve siyasî kuvvete sahip olabilmektedir.

Dış ülkelerdeki iktisadî faaliyetler ile askerî yatırımlar adı geçen bu dev ortaklıklar elinde toplanmıştır. Şöyle ki: en büyük 50 sanayi teşekkülünden 12 si petrol, 5 i havacılık, 3 ü kimyasal madde, 3 ü çelik, 3 ü kauçuk, 3 ü otomobil, 8 i elektrik techizatı ve elektronik cihazlar, olmak üzere toplam olarak 27 si uluslararası iktisadî faaliyetlerle askerî mal üretimine katılmışlardır. Sahip olunan aktif değerler kıyaslanacak olursa görülür ki, bu 37 ortaklık 50 dev işletmenin aktif değer toplamının % 90 ına sahiptir.

İktisadî kuvvet temerküzü en açık olarak yabancı yatırım sahasında görülmektedir. 1957 de yapılan dış yatırım sayımı sonuçlarından aşağıdaki tablo elde edilmiştir:

A.B.D. YATIRIM BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE DOLAYSIZ DIŞ YATIRIMLARI :

Büyüklük gruplarına göre dolaysız dış yatırım değerleri: (dolar olarak)	İşletme sayısı	Toplam A.B.D. yatırımlarına % si
100 milyon ve yukarı	45	57
50-100 milyon	51	14
25-50 milyon	67	9
10-25 milyon	126	8
5-10 milyon	166	5
TOPLAM	455	93

Dış ülkeler açısından daha da yoğun bir konsantrasyon gösteren durum, aslında Amerikanın yerli sanayiinde hâkim olan tekelci eğilimlerin dış dünya ilişkilerine yansıyışıdır. Şöyle ki, yerli tekeller kurulması neticesinde, dış yatırımlar için gerekli — ve de dış yatırımları teşvik eden — sermayenin birkaç işletme elinde birikmesi mümkün olmaktadır.

Dış yatırımlarda rol oynıyan esas fatktörlerden biri de ham madde kaynakları üzerinde hâkimiyet tesisidir. Amerikan işletmelerinin dünya çapında giriştikleri yatırımlar incelendiğinde, iki ayrı dağılım modelinin mevcut olduğu görülür. Lâtin Amerika, Asya, ve Afrika'da ana yatırımlar madencilik sanayiine yönelirken, geniş ham madde kaynaklarına sahip olan Kanadada maden sanayii yatırımlarının top lam içindeki payı ancak % 35, Avrupa'da ise % 26 dır.

Yabancı ham madde kaynaklarıyla ilişkin faaliyetlerde, kitle üretimi yapan yerli tekeller için iktisadî, ve dolayısiyle siyasî hâkimiyet tesisi öncelikle ele alınması gereken bir mesele niteliğine bürünmektedir. Çelik, aliminyum ve petrol gibi sanayi dallarında pazarların ve mamul ürün fiatlarının kontrolunu belirleyen temel unsur ham madde kaynakları üzerindeki kontrol yetkisi ve mamul malın üretimiyle dağıtımı süresinde esas me sele ise gerekli olan iş-güvenliğinin sağlanmasıdır. Bunun neticesi olarak şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır: İlk olarak ham madde fiatlarıyla dağılımlarının tek elde toplanması rakip firmaların hareket serbestisini kısıtlayarak, emniyetle dayanabilecekleri nisbeten düşük maliyetli bir ham mad de kaynağı temin edememeleri halinde, kısa zamanda piyasadan çekilmeleri durumunu yaratmaktadır. İkinci olarak, belirli bir ham maddenin dünya yüzünde mevcut kaynaklarından mümkün olduğu nisbette fazlasına el koyma çabasına girişerek, tekelci işletme bir taraftan rakip firmaların daha bağımsız hale gelmelerini önlerken, diğer taraftan, muhtemel rekabeti de köstekliyecektir. Birkaç Amerikan petrol şirketinin, «hür dünya» pet rolü'nün 2/3 ünü kontrol etmesine güven-verici bir durum değil mi?.

Tekellerin böylesine geliştikleri bir ortamda işletme çıkarlarıyla Amerikan dış politikası arasındaki ilişki iyice güçlenmektedir. Ham maddeler üzerinde kontrol tesisi çabaları, işletme seviyesinde çözümlenecek bir meseleden ziyade sınaî ve malî hâkimiyet tesisi çabalarının bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca bu kuvvete sahip olanların, tekellerindeki ham maddeyi en elverişli fiatla piyasaya sürmeleri — yüksek kazanç temini yanısıra anavatandaki tekelci durumlarının devamı açısından — hayatî öneme haiz bir unsurdur.

Son 20 yıl içerisinde, evvelki döneme nazaran çok farklı bir gelişim gösteren «yabancı ham madde kaynaklarını ele geçirme akımı» ilk kez olarak 1940 larda Başkan Truman'ı, meselenin ne denli önemli olduğunu tâyin amaciyle, Ham Madde Politikası Komisyonunu kurmaya zorlayarak var lığını belli etmiştir. «Özgürlük Kaynakları» adı altında yayınlanan komisyon raporu şu gerçekleri ortaya çıkarmıştır: Yiyecek maddeleri ve altın hariç tutulmak üzere, Amerikanın 1900 lerin başlarındaki ham madde üretimi yerli tüketimden % 15 civarında fazlayken; 1950 yılında bu fazla kaybolduğu gibi yerli üretim yine yerli talebi karşılayamaz hale gelmiş, Amerikan ekonomisi ürettiğinin % 10 fazlasını tüketir duruma geçmiştir. Bu trendin bozulmıyacağı varsayımıyla yapılan hesaplar, 1957 yılında sanayide kullanılan ham madde açığının % 20 ye yükseleceği neticesini ortaya koymaktadır.

Muhtemel bu gelişimin ortaya çıkışıyladır ki Eisenhower, Amerikan ulusunu siyasî ve iktisadî çıkarlar arasındaki «bir-lik» hususunda uyarma gerkliliğini duymuştu.

Kapitalist gelişimini henüz tamam lamamış olan ülkelerin, devamlı ve güvenilir ham madde ihracatçıları olarak dünya pazarına katılmaları, ender istisnaî durumlar dışında, bu ülkelerin, mevcut pazarların yapısal nitelikleri yüzünden sıkıca birbirine kenetlenen tekelci kontrol merkezlerine devamlı olarak bağımlı kılınması; bunun neticesi olarak ise mevcudiyetini bu bağımlılıktan alan pazar yapısının daha da pekiştirilmesine yolaçmaktadır. Kapitalist dünya piyasasına katılan ham madde üreten az-gelişmiş ülkeler, hemen hemen aynı yönde bir gelişme göstermektedirler. Şöyle ki: (1) bağımsızlık ve kendi-kaynakların la yetinme esaslarına dayanan kalkınma hamlesini ya gerçekleştirememekte, ya da hiç bu yönde bir çaba göstermemekte, (2) iktisaden kendine - yeterli olmaktan çıkarak, iktisadî faaliyetlerinin devamı için ihracata bağımlı hale gelmekte, (3) ihtisas kesbettikleri ihraç mallarının ithalâtçı ülkeler tarafından kabul edilebilir bir fiyatla dünya piyasasına arzı icaplarına uydurulan sanayi sektörü, gitgide üretim kaynaklarının çeşitli alanlara yönelmiş ve günbegün artan verimlilikle faaliyetlerini yürütmesi için gerekli olan esnekliği gösterememekte, dolayısiyle dünya ürün fiatlarında mey dana gelen değişmeler, doğrudan doğruya ve aynı şiddetle az-gelişmiş ekonomilerde yansımakta ve henüz gereğince güçlenememiş olan ekonomiye, taşıyamıyacağı derecede ağır bir yük bindirmektedir.

Az gelişmiş ülkelerin bağımlı ham madde üreticileri olmaktan kurtulamamalarına bir sebep de, sadece tabiî kaynaklarla yetinmeyip büyük kârlar sağlama hevesine kapılan yabancı müteşebbislere ödenen haraçtır (2) nolu tabloda 1950-65 dönemìnde Amerikaya aktarılan dolaysız yatırım kazançlarının gösterdiği gelişim trendi görülmektedir:

Tablo (2)

	Avrupa	Kanada	Lâtin Amerika	Bütün diğer bölgeler
Amerikadan dış ülkelere giden yatırımlar (milyar dolar)	8.1	6,8	3,8	5,2
Bu sermaye üzerinden Amerikaya transfer edilen kazançlar	5.5	5.9	11.3	14.3
Fark	2.6	2.6	0.9	9.1

(Devamı 8. de)

Türk Soluna

YILLIK ABONE TUTARI: 20 LİRADIR.

Yeni Abone Adresi ve İdare Yeri:

Babıâli Cad. No: 29 İstanbul. Tel.: 27 39 61

ABONE OLUNUZ ABONE BULUNUZ

bazı bilimsel kavramlar

Mehmet GÜN

Türk devriminin içinde bulunduğu aşamada Türk Solu'nu meydana getiren veya getirmesi gereken guruplar arasında, hemen önümüzde bulunanın ötesinde devreler hakkında tartışma ne kadar gereklidir, bilemiyorum. Herhalde millî devrimci bir işbirliği içinde bulunmak veya ona doğru yürüyor bulunmak teorik meselelerde kaçamak yapmak için özür sayılamaz. Anti-emperyalist, antifeodal millî devrim başarıldıkan sonra Türkiye'nin yürüyeceği yolu, hiç şüphesiz, anti-emperyalist savaşta en büyük fedakârlığı gösteren ve en büyük katkıda bulunanlar tâyin edeceklerdir. Hemen ekliyelim ki bu anlamda katkının içine doğru metodoloji ve bilimsel kavramların saptanması da girer. Marksistlerin her yerde, her zamanda kendilerini adayarak netice almalarının temel şatlarından biri, kendi bilimsel görüş ve kavramlarını yayma ve halka maletme, fikri maddî bir güç haline getirebilme, yetenekleridir. Burada halkın içine küçük burjuvazi reformistlerini eğitmek, onları daha geniş kapsamlı, çağdaş gerçeği daha zengin bir şekilde açıklayabilen, diyalektik bir düşünce kazanmak bizim boynumuzun borcudur. ODTÜ Sosyal Demorasi Derneği 2. Bşk. Osman Coşkunoğlu'nun TÜRK SOLU dergisinin 21 Mayıs 1968 sayısında «ODTÜ Sosyal Demokrasi Derneğinin Cevabı» başlığı altında yayımlanan yazısına biz işte bu açıdan yaklaşıyoruz. Başlangıçta şunu hatırlatalım: eğer 1960 sonrasında Türkiye'de emperyalizmin Marksist açıdan tahlili ve anti-emperyalist savaşın Marksist açıdan gerekliliği ortaya konmamış olsaydı, küçük burjuvazi hiç bir zaman bugünkü ılımlı anti-emperyalist kimliğine - ki o da yalnız bazı unsurlarıyla - ulaşamazdı. Osman Coşkunoğlu'nun bir yandan tanımlanışı ve uygulanışı ile tamamen Marksist bir kavram olan «Millî Demokratik Devrim» sözünü benimsemesi, diğer yandan «Onlara göre sosyalist, Marx'ın teorilerinden sapmıyan kimsedir» diyerek Marksistlerin ucuz pragmatist bir suçlamasına kalkması, en azından yakışıksız kaçıyor. Belki o unuttu, biz hatırlatalım: bazı kimseler 19. yüzyıldan bu yana gerçeğin değiştiğini ve sırf bu yüzden Marksist teorinin devrini geçirdiğini ve artık savunulmasının dogmatizm olacağını ileri sürüyorlar; oysa 20. yüzyılda az gelişmişlik, emperyalizm, dünya kapitalist sistemi, anti-emperyalist savaş, ve Millî Demokratik Devrim üzerine ileri sürülen tezlerin hepsi, eşit olmayan gelişmenin varlığı bilindikten sonra, sınıflı topluma ve özellikle kapitalizmin iç çelişkilerine dair varılan sonuçların, prensipte hiçbir şeyi değiştirmeden, adım adım izlenmesinden ve geliştirilmesinden başka bir şey değildir. Bazı kimselerin düşündüklerinin aksine, eğer materyalist diyalektik doğru uygulanırsa, 1848'den 1968'e kadar uzanan, bir tek Marksizm, bir tek bilimsel sosyalizm vardır; Millî Demokratik Devrim, tekelci sermayenin ve emeryalizmin tahlilinin gerektirdiği hareket tarzıdır; emperyalizmin tahliline ise emek-değer teorisinin ve sermayenin mekezîleşmesi ve yoğunlaşması eğilimlerinin bilimsel kanıtlanmasından varılmıştır.

Bu çok önemli «Marksist tahlilin bütünlüğü ve devamlılığı» meselesine ilerde tekrar dönmek istiyoruz. Ama Osman Coşkunoğlu'nun yazısında çok daha basit birtakım yanlışlıklar var. Bunları sırayla ele alalım:

1) «Temelden anlaşamadığımız önemli konulardan biri»'ni ele alırken, Osman Coşkunoğlu Devlet ve Hak kavramlarını ve Devlet-Hak ilişkilerini tamamen soyut, biçimsel, ve değişen bir özden yoksun kategoriler olarak görmektedir. Devlet tamamen gökten zembille inme, bütünüyle toplumun üstünde bir varlık olarak görülmüş, bu fetişist açıdan hareket edilerek, rijid bir Devlet-Halk antitezine varılmıştır. Devletin karakteri, devletin sınıfî temeline göre değişir. Elbette ekonomik güç kimdeyse siyasî güç de ondadır, öyleyse temel mesele şu «halkın ekonomik gücü»'nün somut olarak ne ifade ettiğinin saptanmasıdır.

2) Bu konuda Osman Coşkunoğlu'nun «Devlet ise, plân yaparak piyasayı düzenlemek ve kontrol etmekle görevlidir» cümlesine bakarak «sosyalizm» dediği şeyden, pazar için üretimin temelde var olmasını kabul ettiği sonucuna varıyoruz. Bunun ekonomik gücün halkta olmasını ifade etmesi ya yalnız kapitalistlerin, üretim araçlarına sahip olup pazar için üretim yapan kimselerin, halktan sayılmasıyla, ya da «Devlet» denilen nesnenin dışında kalan herkesin kapitalist olmasıyla mümkündür. Ama kapitalizm, her şeyden önce artı-değer üretimi ve zaptı (sömürü) demektir; varlığı şart olan, iş gücünü satarak yaşıyan, mülksüz sınıf nereye gitti? Eğer o da olsun deniyorsa, yani kapitalist sömürü bütünüyle varsa, ne anladık biz» halkın ekonomik gücü'nden- Belki Millî Demokratik Devrimden sonra Osman Coşkunoğlu herkesin eline basit üretim araçları verip zanaatlar sistemine, herkesin kendi ürettiğini sattığı «basit meta üretimi» sistemine dönmek istiyor? Eğer böyleyse, küçük burjuvazinin Proudhon'dan bu yana kronik bir hastalığın krizleri gibi zaman zaman depreşen bu hülyalarını yenebilmesi için, hemen şunları soralım: böyle bir ekonomiyle mi biz ekonomik ve politik bağımsızlığımızın maddî temellerini atacağız? Emperyalizmin sömürü alanı olmaktan kurtulacağız? Haydi dünya emperyalist sistemini yok farzedelim, emtia üretiminin varlığı (15. — 18. yüzyılda Batı Avrupa'da olduğu şekilde) ister istemez gelişmiş kapitalizme, sermayenin küçük bir azınlığın elinde birikmesine ve halkın ekonomik gücünün yokolmasına yol açmıyacak mı? Osman Coşkunoğlu fabrikaların mevcut olduğu bir kapitalist düzende ekonomik adaleti, ekonomik gücün «halkın» elinde olmasını nasıl sağlamayı düşünüyor?

3) Bir ihtimal kalıyor: belki Osman Coşkunoğlu halkı kapitalist girişimlerde hisse sahibi yaparak halkın ekonomik gücünü sağlamayı düşünmektedir; burjuva ideologları tarafından ikide birde «kapitalizmin karakterini değiştirip demokratik yaptığı» iddiasıyla ortaya atılan bu demagoji, tamamen gerçeğe aykırıdır. Hisse senetlerinin veya kooperatif teşebbüslerin varlığı, kapitalizmin temelinde hiç ama hiç bir şeyi değiştirmez. Eğer aksi varit olsaydı, Amerikan kapitalizminin emperyalist karakterini nasıl açıklayabilirdik? Veya belki Osman Coşkunoğlu gibi aydınlık küçük burjuva reformistlerinden kurulu bir Devletin kapitalist ekonomiyi düzenlemesi, kastedilmiştir. Eğer böyleyse, bu küçük burjuvazinin siyasî gücü, Devleti, elinde bulundurması hangi ekonomik temelle açıklanacak? Kapitalist bir ekonomik kuruluşta kapitalist sınıfın siyasî iktidara er geç el koyması nasıl öslenecek? En basiti, biz 1929—1937 dönemini, 1946—1960 dönemi tarafından izlenmesini, kapitalist ekonominin varlığının ister istemez, ekonomik gücü halka veremeyen ve dolayısiyle halkı siyasî gücüne temel yapamayan, küçük burjuvazinin düşürülüp tekrar dünya emperyalist sistemi içine girilmesi sonucunu doğuruşunu yaşamadık mı? Osman Coşkunoğlu'nun şu Devlet'in plân yapıp piyasayı düzenlemesinin nasıl başarılacağına dair tartışmaya değer bir tek somut fikri, işaret edebileceği başarıya ulaşmış bir tek tecrübe, var mı acaba? Kapitalist bir düzende halkın ekonomik gücü, artı-değer üretimini yıpratmak, kapitalisti zaıara sokmak, kapitalistin ekonomik gücüne karşı koymakan başka nedir ki? Ve siyasî iktidarın kapitalist sınıfın elinde olduğu bir düzende, sırf ekonomik mücadele ile nereye kadar gidilir?

4) Şu ana kadar vardığımız sonuçları toparlıyalım: piyasa var olacak, pazar için üretim var olacak, sermaye var olacak, kapitalizm berdevam; ekonomik alanda sonuç: «ekonomik gücün halkta olması» eşittir sosyalizm! Kapitalizm berdevam, kapitalist sınıf berdevam, siyasî gücü ele geçirecek: «siyasî gücün halkta olması» eşittir demokrasi! Sıfıra sıfır, elde var sıfır; yaşasın sosyal demokrasi! Amerika da aynen böyle diyor...

5) Gelelim şu «Aşırı Solcular ise, piyasanın tamamen devletin elinde olduğu bir sistemi, diğer bir deyişle, Devlet Kapitalizmini savunuyorlar.» lâfına. Devlet Kapitalizminin gayet güzel bıı tarifi: evet, kapitalizmin emperyalist aşamasında devlete hâkim olan malî sermaye oligarşisi, iç ve dış baskılar altında, bütün üretim araçlarını kapitalist devletin mülkiyetine, yâni kendi kollektif sınıf mülkiyetine, geçirebilir ve Tekelci Devlet Kapitalizmini, yâni Hitlerin ve Mussolininin bile kurmaya cesaret edemedikleri tam bir faşizmi kurabilir; bu kapitalizmin mantıken mümkün olan aşamasını teşkil eder. Osman Coşkunoğlu'nun bu açıklamanın Lenin'in olduğundan haberi var mı? Biz şunu ekliyelim: umarız ki, «Aşırı Solcu» diye anılan kimselerin böyle hedeflerle ilgisi yoktur; bu devlet kapitalizmi ile sosyalizm arasındaki fark, Osman Coşkunoğlu'nun sosyal demokrasisi ile sosyalizm arasındaki farktan bile fazladır. Sosyalizm piyasa ekonomisinin, pazar için üretimin varlığıyla bağdaşmaz. Piyasanın devletin elinde olduğu bir sistem değil, piyasanın, yani pazar için üretimin ortadan kalktığı, emtianın yokolduğu ve bir metaın kullanım değeri olarak varlığı ile değişim değeri olarak varlığı arasındaki iç çelişkinin ortadan kalktığı, ekonomik ürünlerin yalnız kullanım değerleri olarak var olduğu, ve üretim güçlerinin alabildiğine sosyalleşmesi sonucu üretim araçları üzerinde giderek bütün halkın mülkiyetinin varolduğu ve buna paralel olarak bizzat devletin ortadan kalktığı bir düzen-sosyalizm ancak ve ancak budur. Sosyalist ekonomide tam anlamıyla «sermaye» yoktur; üretim araçları vardır. Sırası gelmişken işaret edelim ki düşüncesinde genellikle mekanist (gayridialektik) olan Oskar Lange, «piyasa sosyalizmi» (market socialism) terimini Amerikada kaldığı sırada ve Amerikan ekonomik «düşünce» sinin etkisindeyken girdiği bir polemikle ilgili olarak ortaya atmıştır; bu kavram bir saçmalıktan başka bir şey değildir ve pazar için üretimin sosyalizmle bağdaşamıyacağının somut delilini, demokrasiyi bilmeyiz ama, sosyalizme pek örnek gösteremiyeceğimiz bazı Doğu Avrupa ülkelerinin kapitalizme dönüşlerinde görüyoruz. Bu konuyu ayrıca ve etraflı olarak tartışmak ilerde mümkün olacaktır. Yalnız Osman Coşkunoğlu'nun şunu unutmaması gerek: Marksistler devlet mülkiyetini savundukları zaman, bahis konusu olan devlet elbette kapitalist devlet değildir; üretim ilişkilerinin ve onlara dayanan siyasî güçlerin gelişmesi üretim güçlerinin gelişmesini aştığı zaman ortaya çıkan anti-kapitalist bir devletin, üretim güçlerinin siyasî gelişmenin vardığı aşamaya yetişmesini mümkün kılmak, yani uzun vâdede kendi tasfiyesini mümkün kılmak için giriştiği bir geçiş programıdır: ancak bu programda başarıya ulaşıldıktan sonra sınıfların ortadan kalktığından bütün halktan, kısıntısız demokrasiden, ve halkın bütünüyle, kısıntısız ekonomik ve politik gücünden söz açılabilir, ama artık devlet yoktur. Devletin ekonomik gücü veya mülkiyeti yoktur; üretim araçlarının tamamen sosyalleşmesi vardır. Bugünün Doğu Avrupa ülkelerinde olan ise, geçiş programlarında yapılan, ve hiç de bazılarının sandığı gibi kaçınılmaz veya sosyalizme atfedilebilecek olmıyan, yanlışlıklar yüzünden üretim güçlerinin siyasî iktidara yetişmesi yerine siyasî iktidarın dejenere olup geriye gitmesidir.

6) Son olarak Osman Coşkunoğlu'nun seçim sonuçları ile ilgili olarak söylediklerine bakalım: ortada «madem ki Ortanın Solu grubu kazandı, ve 1631 oy topladı, bu zaferi ve açık farkı ODTÜ öğrencisinin hatâsı olarak kabul edemeyiz» gibi bir durum var. Osman Coşkunoğlu'na soralım: bu mantıkî - oy hesabını gerçeğin yansıması olarak kabul etme eğilimini - Adalet Partisinin seçim başarılarına da uygulamaya hazır mıdır acaba? Türk seçmenin AP'yi ezici çoğunlukla başa getirmesini nasıl açıklıyacağız? Elbette Ortanın Solu grubunu AP ile karşılaştırmak aklımızdan bile geçmez, ama gerçek siyasî eylemde, kalitenin her zaman kantiteye üstün tutulması gerektiğini, hele Millî Demokratik Devrim yolunda, hiç unutmayalım.

ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübünün somut davranışları hakkında bilgimiz olmadığı için sadece teorik meseleleri ele aldık; polemik havasından Osman Coşkunoğlu'nun - ve bütün diğer gerçek milliyetçi sosyal demokratların - gocunmayacağını, sorularımıza tutarlı bir şekilde hiç olmazsa kendi kendine cevap vermeye çalışacağını umarız. Tekrar edelim: teorik tartışmada nezaketin pek yeri yoktur; meselenin doğru konuş tarzında, tezlerin ön-şartlarının ve varacakları sonuçların kavranmasında, çelişkilerin somut olarak ele alınmasında ve belirsiz soyutlamalardan vazgeçilmesinde titiz ve hattâ insafsız davranmak, sosyalist olsun olmasın, her Türk milliyetçisinin bir iç disiplin meselesi olmalıdır. Osman Coşkunoğlu'nun yazısında biz bu titizliği bulamadık. Acaba mantıkî tutarlılık ve açıklılık yalnız diyalektik düşünüşün benimsenmesiyle mi mümkün? Felsefe alanındaki bu soruya paralel olarak; acaba Millî Devrimden sonra ekonomik ve politik bağımsızlığın korunması ve ekonomik gelişmenin sağlanması, geriye dönüşün önlenmesi ancak, sosyalizmle mi mümkün? Ortanın Solu ile sosyalistler arasındaki gerçek farklar, işte bunlardır. Ama bu farklar ve bunların tartışılması hiçbir zaman Millî Demokratik Devrim yolunda güçbirliğine engel teşkil etmemelidir.

Osman Coşkunoğlu'nun görüşlerinin eleştirisi bir yana, teorik alanda yapmak istediğimiz birkaç şey var; bunlar yukarıda bahsi geçen Marksist tahlilin bütünlüğü ve devamlılığının anlaşılması etrafında toplanıyor. «Çağdaş Gerçeğin Tahlili» ne dünya kapitalist sisteminin eşit olmayan gelişmesini esas tutan bir açıdan girerek Marksist diyalektiğin Hegelci diyalektikten iç yapısı bakımından ayrılışını açıklamak ve nihayet Marksist iktisat tarihçisinin çalışmalarını düzenleyecek bir perspektiv tesbit etmek istiyoruz. Bu vesileyle bu konularda katkıları son derece değerli olan Sweezy, Althüsser, ve Bettelheim'ın yazılarını da sunmak, ve yukarıda değindiğimiz bazı kavramların hiç de yeni olmadığını ortaya koymak, mümkün olacak.

Sosyalist Literatürde Terimler - Kavramlar

EMPERYALİZM

Feodal sistemden kapitalist üretim tarzına geçişte, önceleri zanaatkârların ve köylülerin emtia (metalar), yani pazara, değişime (mübadeleye) sunulacak şey üretimi başgösterdi. Burada üretim, üreticinin kendi emeğine, çalışmasına dayanıyordu. Zamanla iş-gücü de meta haline, yani alınır satılır şey haline geldi ve asıl kapitalist düzen kuruldu.

Bildiğimiz gibi, kapitalist düzende üretim ilişkileri, kapitalistin üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetine dayanır. Kapitalist, sahip olduğu üretim araçlarını satın aldığı iş-gücüne kullandırarak bunların yarattığı artı-değeri kendine maleder.

İlk devresinde kapitalist üretim tarzı serbest rekabete dayanır. Kapitalist, basit ve geniş yeniden üretim ile sermayenin (kapitalin) büyümesi ve yoğunlaşması olayı kendini gösterir. Büyük üretimin, münferit küçük üretime göre, pek çok üstünlükleri vardır; büyük üretim daha verimlidir, yani daha az masrafla (üretim araçları v.s. yatırımlarla) daha büyük kârlar sağlanır. Böylece büyük ve kudretli girişimler meydana çıkar ve bunlar üretimin birçok dallarında küçük kapitalistleri yutarlar.

Küçükler, büyüklerin rekabeti karşısında tutunamaz. Kapitalizmin monopolcü (tekelci) devresi başgösterir. Yani serbest rekabetten monopollere, serbest rekabetin kısmî inhisarına geçilir.

19 uncu yüzyıldaki büyük teknik buluşlar ve bunların sanayie uygulanması, sanayiin de ilerlemesi ve yoğunlaşmasını ve tekellerin doğuşunu sağlamıştır.

19 uncu yüzyılın ortalarına kadar, kapitalist ülkelerde hafif sanayi, daha geniş bir yer tutmaktaydı. 1873 ekonomik buhranı, pek çok küçük girişimin sonu olur. Sanayide, ağır sanayi, özellikle madenlerin elde edilmesi ve makine sanayii en önemli yeri alır. Büyük girişimler, büyük sermayeye ihtiyaç doğurur ve hisse senetli dev şirketler ortaya çıkar. Bunlar kapitalin yoğunlaşmasını, yani belirli ellerde toplanmasını daha da artırır. Bu kez de tekeller arasında büyük çapta ve daha amansız bir rekabet savaşı başgösterir.

Bu yoğunlaşma (konsantrasyon), yalnız birbirine benzer girişimler arasında olmaz, birbirini tamamlayan girişmeler arasında da olur ki, buna; kombinezon diyoruz. Kombinezon, elbette ki kapitalist ekonomi için büyük avantajlar sağlar.

Monopollerin (tekellerin) doğuşu, kapitalizmin gelişmesinin genel ve temel bir kanunudur. Tekelci kapitalizmin, kendini kabul ettirmesi, 20 nci yüzyılın başlangıcında olmuştur.

Monopolcu (tekelci) girişimlerin esaslı iki şekli vardır: Karteller ve tröstler. Karteller, pek büyük girişimler arasında pazarların paylaşılması, üretilecek emtianın miktarlarının ve satış fiatlarının tesbiti ve bazan da kazançların paylaşılması için yapılan anlaşmalardır. Tröstler ise birbirine benzeyen ya da birbirini tamamlayan girişimlerin, tek bir dev girişim kurmak üzere, bir tek yönetim altında yoğunlaşmasıdır.

Böylece kapitalizm, emperyalizm biçimine girmiştir. Artık birbirinden habersiz ve bilinmeyen bir piyasa için üretimde bulunan dağınık patronların, eski serbest rekabeti söz konusu değildir.

Konsantrasyon o ölçüye varmıştır ki, bir memleketin, giderek birçok memleketlerin. ya da bütün dünyanın bütün ilkel madde kaynaklarının yaklaşık envanterlerini yapmak, mümkün olmaktadır. Elbette ki, sadece envanterler yapılmıyor, bütün bu kaynaklara güçlü tekelci gruplar tarafından el konuluyor. Bu tekelci grupların aralarında, pazarlıkla ve mukaveleyle paylaştıkları pazarların yaklaşık tüketim güçleri ölçülüyor. Tekel, uzmanlaşmış el-emeğini, iyi mühendisleri kendi tekeline alıyor; örneğin, Amerikada olduğu gibi, yollara; ulaştırma araçlarına, demir yollarına, deniz yolları şirketlerine tekeller el koyuyor. İşte kapitalizmin, emperyalizm safhasında doğrudan doğruya üretimin sosyalizasyonuna doğru bir gidiş vardır.

Ve yine bildiğimiz gibi, kapitalist üretim tarzının, iç çelişkisi, üretimin geniş bir sosyal nitelik kazanmasına karşılık, mülkiyetin özel karakterini muhafaza etmesi daha da belirgin olur.

Özel tipte devâsâ girişimler olan bankalar da tekellerin gidişini izler, yani durmadan konsantre olarak (yoğunlaşarak) daha dar malî gruplar meydana getirme eğilimini gösterirler. Büyük bir güç kazanarak sanayi hayatına daha fazla hükmederler. Yalnız borç para vermekle yetinmeyip, sanayi girişimlere, işletmlere doğrudan doğruya hissedar olarak katılır ve girişirler.

Böylece kısa zamanda banka sermayesi ile sanayi sermayesi içiçe girer, kaynaşır ve malî sermaye (finans kapital) doğar. Ve bunların başındaki finans oligarşileri (banka ve tekelleri ellerinde bulunduran egemen azınlık ülkelerinin ekonomik ve tabiî ki politik hayatına hâkim olurlar.

Serbest rekabetin hüküm sürdüğü, tekeller önceki eski kapitalizmin karakteristik özelliği ise sermaye ihracıdır.

Tekelci sermayenin elinde bulunan, artı-değerin yarattığı sermaye fazlası, kendi memleketinde kullanış alanı bulamaz. Çünkü, kapitalizm kapitalizm olarak kaldıkça bu sermaye fazlalığı o memleketteki halk yığınlarının hayat düzeyinin yükseltilmesine değil, dışarıya, geri kalmış ülkelere sermaye ihracı suretiyle bu kazançların artırılmasına ayrılır. Aksi halde bu, kapitalistlerin kârının azalması sonucunu doğururdu. Geri kalmış ülkelere ihraç edilen sermayenin kâr oranı çok daha fazladır. Çünkü geri kalmış ülkede sermaye azdır, toprağın fiatı düşüktür, iş gücüne ödenecek ücret daha düşüktür ve ilkel maddeler de daha ucuzdur.

Bu sermaye ihracı. ya yabancı hükûmetlere borç verme (ikraz) biçiminde ya da başka memleketlerin sanayiine doğrudan doğruya yatırım yapılması biçiminde olur. -Sermaye ihracının ardından daima emtia ihracı da gelir ve kapitalistler bu sermaye ihracını borçlularla yok eden politik şartlara bağlamaya büyük bir çaba ve özen gösterirler.

Bu borç (ikraz) sermayesi bütün dünya memleketlerini kuşatır. Bunun yanısıra da bu kez milletlerarası tekeller teşekkül eder. Bunlar dünya ekonomisinde ve politikasında büyük rol oynayan süper-monopollerdir.

İşte emperyalizm devri bu yeryüzündeki işe yarar el konulabilir bütün toprakların (yer altı, yerüstü servetleri ve elbette halklarıyla birlikte) kapitalist-emperyalist devletler arasında paylaşılması devridir. 19 uncu yüzyılın sonu ile 20 nci yüzyılın başları arasındaki kısa zaman içinde, dünyanın ilk kez paylaşılması işi tamamlanmıştır. Hiç boş yer kalmamıştır. Ama elbette ki bu paylaşma bütün kapitalist memleketleri memnun edecek nitelikte değildir. Herkes, kendi payını az bulur. Çünkü kapitalizmin genel kuralı, daima daha çok kazanma, daha çok sömürmedir.

Sonuç olarak, emperyalizmin kısa bir tanımlamasını yapmak istersek, emperyalizm; kapitalizmin saldırgan ve monopolcülük aşamasıdır. diyebiliriz. Emperyalizmin beş temel niteliği vardır :

1. Üretim ve sermaye konsantrasyonunun çok yüksek bir düzeye erişerek ekonomik hayatta kesin rol oynayan monopollleri doğurması.

2. Banka sermayesi ile sanayi sermayesinin kaynaşması ve bu malî sermaye temeli üzerinde bir malî oligarşinin meydana gelmesi.

3. Emtia ihracından başka olarak sermaye ihracının özel bir önem kazanması.

4. Dünyayı aralarında paylaşan monopolcü (tekelci) kapitalist milletlerarası birliklerin kurulması.

5. Kapitalist devletlerin en büyükleri tarafından yeryüzündeki toprakların paylaşılmasının tamamlanması.

Kendi kendinin karşısında yazar

Ahmet ÖZYALÇINER

Öfkeli, tedirgin bir yüzyıl yaşadığımız. Umut bağlıyabileceğimiz biricik gerçeklik olan insan aklının ses ve ışık hızıyla yarışarak yarattığı ve yaratmakta devam ettiği modern tekniğin egemen olduğu, yaşamamızı etkilediği bir çağ. Dünyadaki en ufak bir kıpırdanışın, doğal ya da toplumsal olsun, gazete (telefon, telgraf, teleks ve tele — foto'yu sayabiliriz burada) radyo, televizyon ve daha başka teknik araçlar yoluyla, her an, hemen yanıbaşımızda nabız gibi attığı bir dönem. Bütün dünya ulusları, siyasal yönelimleri ne olursa olsun, ülke sınırlarını aşarak, uzaklıkları silerek içiçe yaşamaktadır. Ve bütün bir insanlık, biri ötekinin soluğunun sıcaklığını duymakla büsbütün büyümektedir. Güney Afrika'daki organ değiştirimi, Amerika'daki zencilerin yüzyılların haksız davranışına karşı ayaklanışları, az gelişmiş ülkelerde, özellikle de Vietnam'da sürdürülen özgürlüğü, yaratıcı insan aklını, dolayısiyle insanlığı yokedici emperyalist — kapitalist oyunları, Almanya'daki, Fransa'daki Gençlik Hareketleri, işçilerle gelişen ayaklanma tek tek hepimizi ilgilendirir. Ayrıca az gelişmiş bir ülke olmamız açısından ülkemizde de Kapitalist — Emperyalistlerin gerek kendileri, gerek işbirlikçileri yoluyla oynamak istedikleri aynı tipteki oyun; aşırı yoksul — aşırı varlıklı, uygarlığın her türlü kolaylık ve yararlılığını aç gözlülükle paylaşan bir avuç insanla uygarlığın en basit kolaylıklarından (su, elektrik, yol gibi) en ufak bir biçimde yararlanamıyan yığınların ortaya koyduğu toplumsal çelişki ile büsbütün açığa çıkmaktadır.

Her olayın böylesine yoğun bir biçimde yaşandığı bir dünyada ve bütün bu olup bitenlerden gerek eğitimden yoksun bırakılışı, buna bağlı olarak da uygarlıktan payını alamayışı dolayısiyle habersiz olan, çağının dışına itilmiş yığınla insanın bulunduğu ülkemizde bilmiyorum yazarın yazmak için kendini hazırlamasına, konu arayıp bulmasına gerek var mı? Bence bu ortamda tek itici güç öfke olmalıdır bir yazar için.

Nasıl öfkelenmezsin? Burjuvalığa bulaşmamış bir işçi çocuğusundur. Nasılsa bir eğitim olanağı elde etmişindir. Kitapları, insanları, doğayı sevmişindir. Aile içinde okuma yazması olan tek insansındır. Kendindeki, olaylardaki, toplumsal yapıdaki çelişmeleri az buçuk ayırdetmeye başlamışındır. Sözle, yazıyla ailene, çevrene, okurlarına anlatmaya koyulursun olup bitenleri ya da doğanın güzelliğinden, iyilikten, doğruluktan, barış içinde yaşamaktan, doğadan, insan emeğiyle hep birlikte yaratılan doğadan, yaşamadan, eşit ve özgür olarak payını alabilme hakkından söz edersin. Karşındaki senin nasılsa yararlandığın eğitim olanağından yoksun olduğu için anlıyamaz seni. Anlamaz istese de özellikle itildiği bağnazlığı elvermez. Aile ve yakın çevrenden başlar bu yabancılaşma ilk. Boş bir uğraş diye bakarlar yazdıklarına. Akıntıya kürek. Okutulmamış yığınların sözün gücünden, giderek kendi gücünden habersiz oluşuyla karşı karşıya kalırsın. İlk ve en derin mutsuzluğu, biricik unulmaz yalnızlığı budur yazarın, san'atçının toplumumuzda. Eğitimsiz yığınlar karşısında eğitimin yabancılaştırdığı, kendi içindekileri kemiren ve bir gün bitiverecek olan içi boş bir kabuk. Bu durum öfkeni büsbütün kabartır. Kendinedir bu seferki öfken. Öyle ya. Eğitim olanağı elde edememiş o yığın içinde belki senden kat kat üstün yazarlar, düşünürler, san'atçılar çıkabilecektir. Ama senin yararlandığın fırsat eşitliğinden yararlanamamışlardır onlar. Sen de, kötü bir yazar olarak, kendi kendini doyurmaktan öteye gidemez, eylemsiz bir yazar olarak kalakalırsın. Yazar olarak, eylemci bir güç olarak niye onlar değil de sen varsın?

Yapacağın tek şey vardır: Kendin için, toplumdaki çelişkiler, olaylardaki haksızlıklar dolayısiyle duyduğun öfkeyi bilemek. Ve yazmak.

Böyle bir çağı süren günümüz yazarı için esin gelmesini beklemek, konu aramak gibi şeyler eskimiştir. Her şeyden önce kendisi bir konudur, sonra çevresindeki her şey. Yaşamamızda olsun, doğada olsun, her an, her dakika karşılaştığımız günlük olaylarla durumlar uyarıcı bir etkiyle temayı esinler. Yazarın düsünce birikiminin süzgecinden geçen bu tema, kurgusal bir düzenleme olan konuyu ortaya çıkarır. Yâni konuyu yazar kendisi bilinçli bir biçimde, bir usa vurma yöntemiyle çatıp kurar. Esin, bir olay ya da durumdaki uyarıcı ateşleme olsa gerek. Ama bu da, düşünce birikimimiz, bilgi ve görgü dağarcığımız yoluyla her olay ya da durumda, tam anlamıyla bilinçli olarak değilse bile, yine kendimizin hazırladığı bir olgudur. Bütün bu olagelenlerin tümü birden içiçe zincirlenerek yaratış dediğimiz eylemi hazırlar. Kısaca yaratma olayı ussal bir durumdur. Doğa ötesi, ruhsal yanı ağır basan bir kavram olan esinle ilgisi yoktur yaratmanın.

Yazar konuyu çatıp kurarken söylemek istediklerini okuyucuya ilgi çekici, etkileyici, anlaşılır ve konunun özüne en çok yakışan, özü en iyi belirleyip somutlaştıracak olan biçimiyle aktarmaya çalışır. İlgi çekici ve etkileyici olabilmek için elbetteki estetik kuralların her türlüsünden yararlanacaktır. Dili de en işlek biçimi ve düzeniyle kullanmaya bakacaktır.

Toplumumuzda, çoğunluk yazarlığı dışında ikinci bir iş tutması bakımından, öteki emekçiler gibi bir emekçidir yazar da. Geçimini sağladığı günlük uğraşmalarından arta kalan vakitlerde, çalınmış vakitler deyip dururum ben buna, artık bir kahvede mi olur, bir parkta mı olur ya da günlük işlerini yaparkenki aralıkta mı olur, yoksa evine döndüğü yorgun gecelerle erken kalkılan sabahlarda mı olur ikişer satır ikişer satır bir şeyler karalamaya savaşır. Okumayı da bu araya sıkıştırmanız gerekir. Karınızla üç beş söz etmeyi de.

Bütün bu olumsuz duruma karşılık yazdığı her sözden sorumludur yazar. Yanlış bir şey söylediği, tutumunu akıl yönteminden saptırdığı an suçludur.

Doğanın, dolayısiyle toplumunun yaratılmasına bütün işçiler gibi elleriyle, çalışmasiyle, eylemsel olarak, taşı taşa ekliyerek, bir duvar örercesine katkıda bulunurken, düşünsel yönden de, ilerici, atılımcı bir usun yoğrulmasında yardımcı olmak görevini de boşlamıyacaktır. Çünkü o, her şeyden daha çok çirkinin yanında güzelin, yanlışın yanında doğrunun, sahtenin yanında gerçeğin, kötünün yanında iyinin, karanın yanında akın taratıcısı olmak zorundadır. Buu yapabildiği ölçüde yücelecek, başarabildiği ölçüde de ödevini yapmış sayılacaktır.

SADIK DENİZ 42.

Anadolu iskelesi üstündeki yasaktayım
yorgunlukla kavgalı çay içiminde
yaldızlı görünümün silüetinde bir çileli alfabe
ve sen şahdamarı kurultayı
dinliyor musun esnaf seslerini
Süreyya plâjında kırık takunya kaçak
viski alkışında Şişli habersiz düşünler yurdundan
göremiyor kardeşini bile
çok ağdalı Cihangirin ilkyazı
Cibali kış yazması

duyuyor musun denizin iç çekişini Tahir gediğinde
yabancı değil benim karşıtlarında Nemrutun
yeşil far siyah sürme sarı çapak
vizon kürk ve verem
yanyanayız çok uzak aralıklarla
sarıl taş doruk sarıl gözyaşı donan dumana

benim İzmir körfezi incir üzüm dolu
tipili heybe Sakaltutanda arayan yolunu
benim inleyen Afyonda
tebeşir değmeyen bazalt sutunlarında
lâcivert gözlü ece Antalyada
Anamurda muz lehçesi ve sınırsız sıkıntı Beytüşşebabta

Malatyayla günışığını dokuyan Nazilliyim
Balıkesirde caddeyim lavantadan
Bursada bolluk bıçağıyım ayrıca
pençe pençe yapraklı çıban çiçeği
güneyin zengin tozlu yanaklarında
Ege vadilerinin her günü meyva veren
yeteneklerinden öyküyüm Pernavutta
Besninin biberiyim etkili rüşvet kadar
burnuna halka takan inancım Digorda
belirsiz ahşap Nuhlu Ağrıyım komşumsa fildişi
altın varaklı aslanların yattığı Altıntepe
verin payımı Bafa gölünden
uçarak taşıyayım Karapınara

benim karmen benekli barbunyası Bodrumun
tavşan kanı Rizede demlenirken sakın deme
çıldır dilersen Çıldırda
her Kandilliyi sanırsan Boğazlı
yer seni doğudakinin aç soğuğu
düşmanın emdiği kana sızlanan toprağımın
yeraltı ürperişiyim Batmanda

unutmak dilersen karşıtlık zincirini
tırmanalım gökdelenlerimize
korkmayız düşmekten yaşaren türlüsünü
koptukça aşağılara kalp dursa da yetmez ağrısına
yerdelenler can can çorak kabzada
bardakta kaşığın bozamadığı kemik maket
keselim gökdelenleri petek petek
yerdelenleri oturtalım içlerine arı arı

elimde pusat zırh içindeyim hırsızlık işlemez
ülkem üzülme ey çirkinliği için güzelliği paylayan beni
gör nasıl kamu Sinanlarının şiiri
yokedecek o mutsuz çoğunluk çirkinliğini
sadaka vermeye gelmiyorum aşıldı köhne dönem
en yetim halini muhtaçsız yaşatacak
haklarını alacaksın halk baylığına
savaşı biterecek utkuyum geliyorum çığ gibi
aşarak üm dertleri mutluluğuna hemen şimdi

sorular Hanide hiç değişmiyor hani.

BİZİM TÜRKÜMÜZ

Mehmet DEMİR

ben doğuluyum gardaş
penim doğduğum yerlerde kar öbek öbek
ışıl ışıldır bizim oraların ilkyaz güneşi
bir kerpiç
bir kiriş
bir avuç tezek
ve bir gözdam ev
insanlar hayvanlarla koyun koyuna
özgürlbk
dağı taşı seyretmektir mağaradan ötesi
ben doğuluyam gardaş
bakma öyle nasırlı ellerime lo
hiç çalışmam tembelem
sadece yazdaaan yaza ırgatlık ederem bizim ağaya
sonra ömrübillâh doyamadığım
bir kara ekmek
bir çıplak kemik
ve bir de ağamın .....

ben doğuluyam gardaş
kalın kalındır zeynomun
ayşomun
fatomun giysileri
alı al - moru mor üstüne nakış nakıştır
güneş nakışı
tezek nakışı
ve hep bildiğimiz o türkü
bizim türkümüz
kargalı
tarlalı
ağalı türkü
tarla bayram tarla düğün dernek oldu gayri
sonra Allahın zalım güneşi
ben doğuluyam gardaş
isterem ki mutluluğu bulayım avuçlarımda
bir elimde gaşığım
bir elimde ayşemin başlığı olsun
isterem ki duysun benimde sırtım bir urbanın yeniliğini
jandarma dipçiğini duymasın
ben doğuluyam gardaş
göynüm ağalıktan - şeyhlikten yana dertli
gözüm gapış gapıştır.

Gençlik Parkı

Rıfat ILGAZ

Bütün caddeleri bu kentin Gençlik Parkı'na açılır
Bir sevgi ilkyaz sıcaklığında burcu burcu
Dökülür alnımıza dal uçlarından
Bir türkü yükselir uygarlıktan yana
Halktan yana emekten yana bilimden yana
Alır karamsarlığımızı götürür.
Mavilikte açılır katmer katmer tomurcuk
Bir halı dokunur yurt güzelliğinde
Dokunur da geleceğin yollarına serilir

Genç dediğin boy atmalı özgürlüğe doğru
Büyümeli yılların kısırlığında böyle dik
Gün ışırken yerini almalı en önde
Gençlik Parkı'nda coşkudan bayraklar çekilmeli

Nerdesiniz yitik umutlarım hangi çıkmazda
Katılın bu aydınca şenliğe korkusuz
Tükenmiş yalanı tutsak bilimin
Aylakların sünepe ezgileri kesilmiş
Bütün atılımlar gerçekten yana uyumlu
Gökyüzü kızarmış gençlik ateşinden
Evrene kardeşlik getirmeli bilim dediğin
Yücelik getirmeli halkımıza mutluluk getirmeli
Çözmeli kişiyi paslı zincirinden

İşte beklediğin düş gözlerinin önünde
Uzağı yakın edenlerin yanıbaşındasın
Uysun adımların çağının gidişine
Başının üstünde ilkyaz güneşi
Altın toprak üstün yaprak
Gençlik Parkı'ndasın

17.Haziran.1968

Federico Garcia Lorca'ya Ağıt

Tului SÖNMEZ

Onu, bundan otuz iki yıl önce, Haziran ayının bugünlerinde kurşunladılar. Katilleri hâlâ yaşıyor, hem kendi yurdu İspanya'da, hem dünyanın her bucağında. İnsanlığın alnındaki bu kara leke silinecek. Unutmayalım Lorca'yı.

İri zeytin yeşili gözleri
Dost dolu yüreğiyle
İspanya'da dağlara çekilen
Açlığı
Ana sütü gibi sıcak gazelleri
Şarkılarıyla besleyen
Federico Garcia Lorca
Kimseler bilmez mi derdimizi senden gayrı
Tuğla kırmızısı gazellerinde

Kimseler bilmez mi
Bir güvercin gibi beyaz
Bembeyaz dişleriyle gelen
Açlığın kudretini

Bilirler
Federico Garcia Lorca bilirler

Bilirler ki
Senin dost dolu yüreğin kurşunlanırken
İki pezos etmez bir mezbaha duvarı dibinde
Her kurşunun açtığı oluktan
Gene bizler döküleceğiz
Al sıcak kanın gibi
Madrit'in caddelerine

Uyan baba Servantes
Uyan
İspanya kırlarında
Değirmenler ters dönüyor

Ve
İri
Zeytin yeşili
Gözlerini yumarken
Federico Garcia Lorca
Tükürerek sigarasını
Cellâtlarının yüzüne
Gülüyor

Her defne yaprağı
Dökülürken toprağa
İspanya bahçelerinde
Bir güvercin kanatlanıyor

Ölüm dahi susturamaz
Bundan böyle
Gitaralarımızı

birinci emperyalist evren savaşında türkiye'nin trajedisi

T. Solu - Haftalık Gazete
Sayı - 32
25 Haziran 1968

Hikmet KIVILCIMLI

Üçüncü Emperyalist Evren Savaşı olur mu, olmaz mı? Atom Tanrı çıkmasaydı, çoktan olmuş, bitmişti. Keskin kriz biçiminde olamadığı için, Üçüncü Evren Savaşı kronikleşti. Olmadı, değil, oluyor. Yalnız müzminleşti. İçinde bulunduğumuz Kronik 3. Emperyalist Evren Savaşında yönelebilmek için 1'incisi üzerinde geçenleri iyi kavramalıyız.

Bugün, her konumuz CUMHURİYET Türkiyesinde toplanıyor. Türkiye Cumhuriyeti 1. inci Evren Emperyalist Savaşının ürünüdür. Osmanlı İmparatorluğu ana, Türkiye Cumhuriyeti çocuk ise, o anadan bu çocuğu doğurtan zorlu ebe: Birinci Emperyalist Evren Savaşıdır. Onun için, SALTANAT TÜRKİYESİ denilen ana ile, CUMHURİYET TÜRKİYESİ denilen çocuğun bağları anlaşılmadıkça, bugünkü konular üzerine yapılacak her aydınlatış, karanlığa kubur sıkmak olur. Saltanatla Cumhuriyet arasındaki ilişkilere girebilmek için ise, 1. Emperyalist Savaşı denilen kanlı ebenin tutacağı ışık altında deri değiştirişimiz, bugünümüzü kavramamıza çok yarıyacaktır.

Demek, ister GELECEĞİMİZ için, ister BUGÜNÜMÜZ için olsun: Sosyal diyalektiğimizin en büyük atlayışını zenbereğinden boşandırmış bulunan 1. Emperyalist Evren Savaşında başımızdan geçenler üzerine ne denli çokça eğilsek azdır. Çünkü, bütün problemlerimizin gelişimi, inanılmıyacak kertede hep oradan başlamış bulunuyor.

a) HARBE GİRİŞİN SOSYAL SEBEBİ

Türkiye niçin ve nasıl girdiğini bilmeden I: Evren Savaşına aç Alman Finan-kapitalinin yedeğinde ve emrinde boylu boyunca daldı. Dalışın sebebi Alman Finans-kapitalinin ağalıkla en iyi priz yapmayı bilmesinde gizliydi. Alman Emperyalizmi: (Banker-Yunker-Asker) üçüzü idi. Prusya Yunyeri, bizim Tefeci-Bezirgân ağalığımızın «nüsha'i diğeri» idi. Askerle Banker arasında «hatt-ı vasıl: Biriştirici çizi» idi. Türkiye'yi içinden çelen güç: Derebeyi artıklığının Prusya Yunkerliği ile büsbütün benzeşmesi oldu.

Enver Paşanın Kayzer bıyıkları ile Cemal Paşanın Buhtunnasar sakalı: Modern Finans derebeğiliği ile Bâbil artığı antika derebeğiliği en ülkücül biçimde SENBOLLEŞTİRİYORDU. Dik bıyığın altında: **Yunkerleşmiş Banker,** top sakalın altında **Şirketleşmek** istiyen Hacıağa yatıyordu. Enver Paşa «Alman Muhibbi», Cemal Paşa «İngiliz Muhibbi» geçinmelerine rağmen o iki senbol, Bıyıkla Sakal birbirlerine olağan üstü tamamlıyor, Türkiye'nin işini de büyük bir rahatlıkla bitiriyordu. Herkes, ve herşey **Finans-kapitalin** bıyığı ile Tefeci-bezirgân ağalığın sakalı altına sığınmaktan başka «sayın İnönü'nün hoş deyimi ile, - «KURTULUŞ» yolu bulamadı.

O yola onun için o denli kolay girildi. Ancak sosyal yapımızı bilmiyenler Türkiye'nin Alman (Banker-Yunker-Asker) patentli kalıbına hemen giriverişimizi sürpriz sanabilirler. Gerçekte Alaman tencere idi, yuvarlanmıştı: Türkiye kapağını bulmuştu. Bunda en diktatör ve oldu bittici görünen Paşaları, Beyleri suçlu bulmak, dünyayı hakikaten Paşalarla Beylerin yürüttüğünü sanmak kadar toyluk olur. Her ülkenin Sosyal dünyası, Paşaları, Beyleri görünmez iplerle kukla gibi oynatır.

O sosyal determinizmle açılan 1. Evren Savaşında artık Almanın ayrı, Türkün ayrı vatanı, Milleti, Ordusu, Kumandanı bulunabileceğini sanmak iflâh olmaz bönlüktür. Netekim herşey öyle düzüldü. Mutlak bir NATO Kumandanlığının bütün «Müttefik» devletleri emrinde tutmasına biçimce hacet yoktu. Kayzerin bıyığı Enverinkinden dik duracaktı. Almanın emri, Türkün başı üstüne gelecekti. Ve harp ister istemez «Alaman harbi» olacaktı.

«İlk talepler, Kafkas cephesinde Rusları ciddî tehlikeye maruz oldukları kanaatine vardıracak kış taarruzları yapmıya sevketmiş olduğu gibi, Süveyş kanalına karşı sefer şeklinde mühim bir strateji hedefine de tevcih edilmiştir.» (İnönü anıları, Ulus, n. 30) diyor ve «Alman karargâhının arzuları tabiî telâkki olunur. Bu arzuların yerinde tatbiki şartlarının tetkik ve temini, tabiatiyle, Türk umumî karargâhının vazifesi sayılır.»

Gökten (Finans-kapitalden) ne yağar ki Yer (Tefeci-bezirgânlık) kabul etmez?

b) ÇILGIN ATILIŞLAR

Artık, emperyalistlerin dünyayı paylaşma savaşlarında çıkarı olmak şöyle dursun, en büyük felâketi bulunan Türkiye'nin zavallı Kahraman Ordusu en pisi pisine Alman şantajları uğrunda boşuna açlık, soğuk, tifüs, kan iie öldürülüp harcanacaktır. Alaman, Türkün «Tohumuna para vermemiş» ki acısın. Ayrıca Türk ne denli aşınırsa, Bağdat ve Hint yolu üstünde o denli uysal bir **Alman** sömürgesi hazırlanırdı.

Ard arda çılgın atılışlar ve bozgunlar birbirini kovaladı.

SARIKAMIŞ TRAJEDİSİ: Ordu «Nakil vasıtalarından mahrum», memleket «Sanayiden mahrum» «Sarıkamış muharebesi adıyla anılan bu taarruz teşebbüsünü Enver Paşa emretmiştir ve döğüş esnasında ordu kumandanına elçektirerek doğrudan doğruya harekâtın kumandasını üzerine almıştır Paşanın Alman sevk ve idaresine yardı metmek için talep üzerine bu seferi yaptığı tahmin olunuyor. Harekât aralıkta, şiddetli bir kış esnasında yapılıyor. Teçhizat tabiatiyle eksik, fakat asıl cephane ikmâl hizmetleri işlemez. Çok zayiat vererek dönmiye mecbur olduk. Hemen arkasından tifüs orduyu istilâ etti.»

«Sarıkamış felâketinin neticelerini hem memleket, hem ordu, her cephede uzun zaman sarsıntı ile hissetmiştir.» (Keza, 24)

«90 bin kişilik ordudan ancak 12 bin kişi geri çekilebilmiştir.» (Keza, not).

Böylece, Rus cephesinde Alman Hindenburg hindiler gibi kabarıp harp tanrısı geçinmiş, onun Finans-kapital tapınağı uğruna Allahüekber dağında 78 bin Türk çocuğu kurban kesilmişti. 1918 daha 1914 kışında belirmişti.

KANAL TRAJEDİSİ: Enver paşa Kafkas dağında 3. Orduyu çerez yapar da, **Cemal** paşa Sina çölünde 4. Orduyu yakıp kebap etmekte aşağı mı kalır? Onun bıyığı varsa, bunun da sakalı var. Akıl kaç para eder? Akıl artık Berlin.

«Cemal paşa, seferin azim ve irade senbolü olarak küçük seferi kuvvetin başına geçiyor... Şehit olduktan sonra, muharebeyi neticeye ulaştırmak için, Enver paşanın gelmesini vasiyet edecek derecede.» işi dramlaştırmıştır.

«4 üncü ordunun sefer Kuveti, 18 Ocak 1915 de, çöl içinde harekete başlıyor... Sefer kuveti, 14.000 inden, biri onbeşlik, 7 dağ ve sahra bataryasıdır» (Sanki Balkanlarda Hürriyet kahramanı eşkiya takibine çıkıyor. Karşısında kim var?) **«Mısırdaki İngiliz kuvvetleri 70.000 kişi. Kanal boyunda Türkleri ilk karşılayacak kuvvetler, insanca Türklerin en az iki misli. Yerli ve seyyar bataryalar ve harp gemilerinin topları hesapsızdır.»** (Keza, 30).

«Geçmiş Fâtihlerden hiç biri, eski zamanın küçük orduları için bile, çöl içerisinden hareket emkânı görememişlerdi.» (Biz görürüz. Mehmetçiği sayıp da vermediler paşalara) **«Çöl den 300 kilometre bir derinliği geçecek seferî kuvvetin su ihtiyacı en büyük darlıktadır.. Şose yok, Demiryol yok... Ağırlıksız, arabasız... Ordu Kumandanından son nefere kadar çadırsız ve yalnız peksimet, zeytin, hurma ve çay gıdası ve insan başına 4 kilo su ile hareket ediliyor.»**

«Ordu 1 - 2 şubat günü Kanal karşısındadır... Tombazlar suya indiriliyor. Bir tombaz, bir daha, bir daha... Öteki tombazlar deliniyor, parçalanıyor, batıyor. Karşıda Allah Allah sesleri... Kesif ateş... Düşman hatları bol bol takviye ediliyor. Ordu kumandanı muharebeyi kesme kararını veriyor... geldiği yerlere intizam içinde dönüyor.» (Keza).

Var mı böyle destan yazmış serbest nazım şâiri? Yazar Mehmetçik. Kimin için? İngiliz mi gelip Türkiyeyi sömürecek, yoksa Alman mı diye?

Allahüekber dağı ile Süveyş Kanalı deneyleri, İngilize «Gelberi» gibi oldu. Ondan sonraki uzun kanamaları anlatmıya yer yok. 18 Martta Çanakkale...

«ÇANAKKALE cephesine hemen bütün Osmanlı Ordusu bir defa girmiştir...» (Her giriş bir taarruz, yahut karşı taarruz) «24 saatlik bir boğuşmadan sonra 15.000 kişilik bir tümen olarak harbe girmişse, en çok 7-8 bin kişilik bir kol olarak Çanakkale harbine alışmış olurdu.» (İnönü, 25).

20 Ocakta: IRAK: **«Arap aşiretlerinden kurulu kuvvetlerin yetersizlikleriyle, hiyanetleri yüzünden muharebeler büyük bir hızla aleyhimize gelişiyordu.»** (İnönü, 27) **«Basra, İngilizler tarafından işgal olunmuştu.»** (Keza 26). Kumandan Süleymanı Askeri'nin intiharı. ve ilh., ve ilh...

c) EMPERYALİSTE TESLİM OLUŞ

Bütün bir milletin alınyazısı, askerlik tekniğine çevrilirse olacağı budur. **«Süveyş Kanalına taarruz, İngiliz kuvvetlerinin Avrupaya gitmekten alıkoymak için yapılmıştır.»** diyor İnönü. Sarıkamış taarruzu da öyle, Çanakkale müdafaası da öyle. Düşman Almanı vurmasın, da gelsin Türkü öldürsün. Türkün vuruşmada bir çıkarcığı olsa... O da sıfır. Alman canavarına **«sadakat»** göstermek için, İngiliz canavarını Çanakkaleye çekmek. Bozuk akça gibi harcanmak.

Millî Kahraman İnönü samimiyetle açıklıyor:

«Düşünmeli ki, 1916 senesinde bizim memleket dışına, yâni Avrupa harp sahalarında 3 Kolordudan fazla kuvvetimiz vardı. Harbin başında bile 3 kolorduluk bir kuvvet, dost düşman hiç bir büyük ordunun küçümsiyemiyeceği bir varlıktı.»

Anadolu çocukları Avrupa'nın Emperyalist topraklarında tüketilirken, İngiliz casuslarının ekmeklerine yağ sürülüyordu Cemal paşanın **«Zeytindağı»** saltanatı sürdüğü Suriyede, Şeyhlerine çizme yalattığı arap askerleri yüzünden, her Tümeni bir buçuk, iki alaya inmiş kalmıştı. Türk ordusunun başına geçirilmiş Alman generalleri arap halkı Alman subaylarına bağlıyor, Mustafa Kemal'leri altınla satın almaya çalışıyorlardı.

Bir Emperyalist Devlete böylesine toptan teslim olmakla yaranılabilir mi? Bugün Almanın yerini Amerika tutmuş. Yaranmak istiyenlerimiz el üstünde «Yurtsever» geçiniyorlar. Tarihi «Tekerrür» ettirmek istiyenlere, henüz sağ olan İnönü hatırlatıyor:

«Enver paşada samimi kanaat: Alman Başkumandanlığına esaslı yardımcı olmak fikri, Enver paşaya daima hâkim olmuştur. Bu yüzden Almanlar, diğer müttefiklerini bizden fazla desteklemek mecburiyetini daima daha çok hissetmişlerdir.» (Keza, 26).

Yâni Emperyalist, katır cilvesinden hoşlanır. Biri sadakatla kapısına bağlandı mı, onu torbada keklik sayıp, gönlünü eğlendirecek kazak sevgililer arar: Bulgarı çekmek için, Türkten Meriç ötesi topraklarını kesip armağan ettiği gibi. Bugünkü Amerikan sadakatlılarına duyurulur. Daha nazlı olsalar iyi ederler. Özellikle BUGÜNKÜ sayın Emperyalist sevdalılarına.

İnönü diyor ki: **«Neticesi meydana çıkmış seferler için sonradan bir çok akıl söylemek sevmediğim bir usuldür. Bununla beraber bizim sevkü idaremizin memleketin ihtiyaçlarını düşünmiyen hayallere ve gayelere istinat etmesinin mahzurları üzerinde ısrar etmek istikbal için lâzımdır.» (31).**

Her yerde üstüste yıkılışlar ve bozgunların «Basit Asker» ce tek tesellisi Mehmetçiğin ölümü kuzu gibi karşılamasıydı:

Bu ortası doğru sözün başıyla sonu iğri. Yalnız «İSTİKBAL» için mi dünü unutmamak lâzım? Genel olarak öyle. Ancak gelecek meydanda: «HAL» için ne buyurulur? Bugünkü «HALİMİZ»: «NATO'YA, SENTO'YA, CENTO'YA SADIKIZ» değil mi? Herhalde Paşa «Tecahülü ârifâne: Çok bilmişce bilmezlikten gelme» yapıyor.

Ondan sonra, geçenlerin «NETİCESİ MEYDANA ÇIKMIŞ» sayılabilir mi? Netice: Boşuna kahramanlık, parsayı başkasına toplatan oyun, kahredici bozgun, imparatorluğun yıkılması... vb. gibi şeylerse, onları anmıya değmez. Herkes biliyor. Asıl en büyük ders olması gereken en korkunç «NETİCE»: 50 yıl önce bıraktığımız yerden, 50 yıl sonra, hem de o günleri yaşamış paşalarımızla, niçin başlamak zorunda kaldığımızdır. Bu «NETİCE» ne yazık ki, henüz herkes için ortaya çıkamamıştır.

d) TESLİM OLUŞUN SONUCU:

«Geçmek üzere kanala atılan Türk askerlerinin karşı sahilde şehit olmayı göze almaları, muharebede, bilerek hayat fedasını Türk askerinin ne kadar tabiî telâkki ettiğine şeref verici bir misal sayılacaktır.» (İİ, 31).

Ancak Şehitlik Şerefi İmparatorluğu korumaktan çok uzaktı. Basit askerce dahi... 1917 yılı, en kör göze batan olayları bir toplama uğratmak kaçınılmazdı. İşte o zaman otuzunu yeni geçmiş yaşta biri Ordu ötekisi Kolordu Kumandanı olan iki genç Kurmay, Sadrâzam ve Enver - Cemal Paşalar, zıt-kardeşlere bir rapor yazmaktan kendilerini alamadılar. Ordu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa, Kolordu Kumandanı İsmet (İnönü) Beydi. Raporu biz Paşanın bilirdik. Meğer müsveddesini kaleme alan İsmet Beymiş:

«Bir taraftan Halep'te Ordu hazırlanırken, Atatürk, istikbal için ciddî endişelerini bir rapor halinde Sadrâzama bildirmiye karar vermişti. Bu raporu, beraber bulunduğumuz vakitlerde hazırlamak üzere beni de vazifelendirmişti. Kaleme aldığım müsveddeyi, Atatürk, lüzumlu değişiklikler ve ilâvelerle tamamladı.» (29).

Şimdi yıl 1968. Tam 51 yıl önce (7 Eylül 1917) gününü taşıyan bu raporu kaleme alan iki asker, Türkiyenin ondan sonraki 51 yılını damgalarını vuracak iki insandırlar. 1917 Mart Rusyasında Çar devrilmiştir: 1917 Eylül başında Lenin tam 2 ay sonra Rusyada iktidara getireceği Sovyetler inkılâbının son manevralarını yapmaktadır. Türkiye dünyadan kopuk olduğu için, genç iki Kurmayın Kuzeyde patlayan volkanın yeryüzünde ne değişiklikler yapa bileceğinden hiç haberleri yok. Ateşten harp çemberi içinde kapalı Osmanlı kutusu içinde yurdunu sevmek için bütün sebepleri elde etmiş bulunan iki asker ne düşünüyorlar?

Başlıca 3 şey: 1 — Savaş bitmeden İmparatorluk bitmiştir, 2 — Türkiye bir Alman sömürgesi (onların deyimiyle: müstemlekesi) olmuş, ocakatır. 3 — Türkiye halkından (komutanların deyimiğle: **«Memleket ahalisinden»**) başka dayanak kalmamıştır.

Amerikan Emperyalizminin iktisadi cepheleri

(Baştarafı 5. de)

Görüldüğü üzere, Amerikalı müteşebbisler, az-gelişmiş bölgelerden, buradaki yatırımları, yâni harcamalarının 3 mislini bulan bir meblâğı kendi ülkelerine aktardıkları gibi, bu blögelerdeki ana sermayelerini de birkaç katına çıkarmayı başarmışlardır. Örneğin Lâtin Amerikada aynı dönem içinde Amerikan işletmelerince yapılan dolaysız yatırımlar4.5 milyardan 10.3 milyar dolara; Asya ve Afrikada ise 1.3 milyardan 4.7 milyar dolara yükselmiştir.

Amerikan işletmelerinin sanayi sektöründe en çok sermaye yatırımlarına giriştikleri bölge Lâtin Amerikadır. Amerikan yatırımlarının toplam sanayi yatırımları içinde % 24 oranında bir yer işgal ettiği Lâtin Amerika ülkelerinde, bu yatırımlar yöneldikleri sanayi kolları açısından incelendiği takdirde, esas itibariyle yerli gıda mad delerinin işlenmesi dahil olmak zere hafif imalât sanayine yapıldığı görülecektir. Diğer taraftan, otomobil gibi uzun ömürlü tüketim malları imalâtındaki yatırımlar genellikle montaj sanayi kurulması hedefine yönelmektedir, ki böylelikle parça ihracatının garantiye bağlandığını belirtmek gereksizdir kanısındayız. Bu soyede Amerikan ürünlerine olan talepte sürekli istikrarın temini de mümkün olmaktadır. Çünkü, ciddî bir ödemeler dengesi açığı meselesiyle karşı karşıya kalan az gelişmiş ülkelerin, ilk tedbir olarak ham madde ve parça ithalâtını kısarak millî ekonomide işsizlik ve yerli sanayilerin gibi buhranlı durumlar yaratacak yerde madde ithalâtını kısmaları daha akılcı bir çare olacaktır.

AMERİKAN imalât sanayiinin savaş-sonrası yıllarında kaydettiği iktisadî gelişme, Amerikalı devlerden bazılarının yapısal bir de ğişiklik geçirerek uluslararası bir nitelik kazanmalarıyla sonuçlanmıştır. Uluslararası işletmelerin tipik örneği olarak artık petrol şirketlerini göstermek mümkün değildir. Esas amaçları, birim başına maliyeti dünya standartlarının altına düşürmek olan bu işletmeler, ayrıca Amerikan pazarları ardından Avrupa Ortak Pazarını da etkileri altına alarak, dünya pazarlarındaki hisselerini yerli pazarlarındaki seviyeye çıkarma çabalarına girişmişlerdir. Bu türden işletmelerin idarecileri için iktisadî ve millî çıkarlar arasındaki «bir-lik» apaçık bir gerçektir.

Reklâm, işlerinizi saat gibi yürütür

REKLÂM VE TANITMA FAALİYETLERİNİZİ
yurt içinde ve dışında
EN ETKİLİ VE EN İSRAFSIZ ŞEKİLDE YÜRÜTMEK İÇİN
Kurumumuz hizmetlerinden faydalanınız

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no. 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

Basın: 18268/68

TÜRK SOLU — Haftalık Gazete ☆ Sahibi: Şerif Tekben ☆ Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: ve Teknik Yönetim: Bora Gözen ☆ Yazışma ve Abone adresi: Babıâli Caddesi No.: 29 İstanbul, Telefon: 27 39 61 ☆ İdare yeri: Meşrutiyet Caddesi Altın Han No. 17 Ankara ☆ Dizgi ve baskı: Son Telgraf Matbaası, İstanbul, Telefon: 27 54 12 ☆ İstanbul dağıtımı: Fuat Büte, Telefon: 27 89 49 ☆ Ankara dağıtımı: Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi ☆ Ege Bölgesi Dağıtımı: Orhan Özşişman, İzmir ☆ Anadolu dağıtımı Sabri Özakar, İstanbul, Telefon: 27 23 68 ☆ Yıllık abonesi: Yurt içi 20 TL. Avrupa uçak: 60 TL., Amerika uçak: 150 TL. ☆ İlân santimi 20 TL. Yayın ilânları % 50 indirimlidir.